Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 6 (15629) | 1981 оной январиин 8, четверг | Сэн 2 мүнгэн.

ШЭНЭ АМЖАЛТАНУУДАЙ ТҮЛӨӨ

Совет арад шэнэ, арбан нэгэдэхи табан жэлээ ажалай болон политическэ угаа ехэ дэбжэлтын оршон байдалда эхилбэ. КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор уттахын түлөө бүхэсоюзна социалис мүрысөөн хэзээ хэзээнэйхиһээ эршэтэйгээр дэлгэрэнхэй. «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа партиин ЦК-гай проектые зүбшэн хэлсэлгэ олониитэ ажалшадай зохёон байгуулхы эдэбхи үүсхэл улам хүгжөөнэ. КПСС-эй ленинскэ дотоодын болон гадаадын политикые, партиин Центральна Комитедэй, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой ажал ябуулгые үргэн ниитэ зон үнэн зүрхэнһөө нэгэн һаналтайгаар бүрин һайшаажа, халуунаар дэмжэнэ. Шэнэ жэлээр дашарамдуулан КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Л. И. Брежневэй хани халуун амаршалга баатар габьяата хүдэлмэришэн ангиие, алдарта колхозно таряашадые, арадай интеллигенциие үшөө дахин урмашуулан баясуулжа, омогорхол баяр түрүүлэн бүри гайхамшагта илалтануудта, ажал хэрэгүүдтэ зоригжуулба.

Үнэхөөрөө, үнгэрһэн 1980 ондо совет хүнүүдтэ омогорхон баясаха юумэн олон байгаа. Энэ хадаа өөрын онсо илгаатай, шэнжэ шанартай үе байгаа гээд тэмдэглэе. Манай арад коммунис байгуулалтадаа үшөө нэгэ бата алхам хээ. Эхэ оронойлмнай материальна ба оюун бодолой хүсэн, уласхоорондын оршом соо тэрэнэй нэрэ хүндэ ехээр ургаа. Энэ жэлдэ илангаяа ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ, хүдэлмэриин шанар хэлбэришэгүйгөөр һайжараа. Имагтал энээнэй ашаар, юһэдэхи табан жэлэйхитэй сасуулбал, һүүлэй табан жэлэй туршада 717 миллиард түхэригөөр ехэ промышленна, 50 миллиард түхэригөөр үлүү ехэ хүдөө ажахын продукци, эдеэ хоолой зүйлнүүд үйлэдбэрилэгдөө. Тиихэдэ гансахан нёдондо жэлдэ хэдэн зуутаад мантан томо завод, фабрика бодхоогдоо, элшэ хүсэнэй электростанци болон транспортна харгы замууд баригдаа.

Эдэ бүгэдэ туйлагдаһан амжалта дотор Буряад оронойн ажалшадай хубита бии. Арбадахи табан жэлэй гансахан түгэсхэхы жэлдэ республикын промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 1530 гаран миллион түхэригтэ болобо. Эрхим түрүү ажалша коллективүүд, жэшээлэн хэлэхэдэ, жэлһээ жэлдэ нэгэ жэгдээр ажаллан хүдэлдэг Улаан-Үдын сэмбэ нэхэгшэд, Галуута-Нуурай энергетигүүд, оньһон машина, прибор бүтээгшэд, цемент үйлэдбэрилэгшэд болон бусад гүрэнэй түсэб, социалис уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргээ. Партиин XXV съездын шиидхэбэреэр хараалагдаһан зорилгонуудые бэелүүлхэ талаар Байгал-Амарай түмэр харгы баригшад, Галуута-Нуурай асари томо электростанци бодхоогшод ажалай шэнэ амжалтануудаар шэнэ жэлые уттаһан байна.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй эршэтэ ажал хүдэлмэри бидэниие мүн баясуулна. Ушар иимэһээ шэнэ жэлэй амжалта дотор колхозниигууд ба совхозуудай хүдэлмэришэдэй ажал хүдэлмэридэ үндэр сэгнэлтэ үгтэһэниинь гайхалтай бэшэ.

Хүшэр хүндэ сагай ударилтай жэлдэ плантаяа манай малшад хатуу зоригоо, эршэ хүсэеэ элсүүлжэ, габшагай ажалай үльгэр жэшээ харуулжа шадаа. Шэнэ, 1981 оной гарахын урда тээхэнэ оронойнай хэдэн зуугаад түрүүшүүлэй СССР-эй орден, медальнуудаар шагнагдаһан ушар энээниие эли тодоор гэршэлэн харуулна. Мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, болэдхэхэ талаар нёдондо жэлэй үбэлжэлгын үедэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө манай республикаһаа 25 хүн гүрэн түрынгөө үндэр дээдэ шагнал хайрада хүртөө. Тэрэнэй тоодо Бэшүүрэй районой Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой һаалишан Вера Андреевна Литвинцева, Яруунын Инзагын совхозой хонишон Даша-Нима Зоригтуевич Аюшеев, Кабанскын шубуунай фабрикын бригадир Иван Иннокентьевич Нечкин, Зэдын «Мир» колхозой һаалишан Марта Данзановна Гармаева. «Прибайкальский» совхозой фермые даагша Наталья Петровна Алемасова, Улаан-Үдын районой «Искра» колхозой зоотехник Еремей Анкудинович Хромых, Захаамиинай районой Санагын совхозой хүдэлмэришэн Ольга Бадмаевна Бундацинова болон бусад эрхим түрүү һаалишад, хонишод ороно.

Бүхы малшадай шэн габьяа, дүй дүршэл тухай эндэ дэлгэрэнгыгээр хэлэхын аргагүй байһаниинь эли. Тобшолходо, эдэнэр бултадаа мал ажал дээрэ үни удаан хүдэлжэ, мал үсхэбэрилхэ, харууһалха оньһон арга, онол оншотой болоһон, мэргэжэхын ехээр мэргэжэһэн бэрхэшүүл мүн болоно. Зүгөөр, хэнэйшье ажалайнь «нюусые», амжалтынь түлхюурые тайлбарилга хэбэл, хүндэ огто ойлгогдохогүй. бусадайхиһаа тад ондоо, тусгаар юумэн байхагүй. Гансал үсэд шанга хүсэл оролдолго, үнэн сэхэ ажал хэрэгтэй. Имагтал энэл ушар манай орондо ниитын ажалай нэрэ хүндын, алдар солын. баатаршалгын хэрэг болоһониие лаблан тодорхойлно. Тиимэһээ түсэбтэ табан жэлэй түрүүшүүлые хүндэлхэ. алдар солыень дуудуулха зуураа. бүри үндэр дабаа дабахые, улам харюусалгатай асуудалнуудые шиидхэхые эрмэлзэхэ зэргэтэйбди. Тиимэ орёо ба хүндэтэй зорилгонууд манай урда табигданхай.

1981 он — алдарта партимнай ээлжээтэ съездын жэл боложо түүхэдэ орохо. Шэнэ жэл — арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэл. Тиимэһээ тэрэниие габшагай ажалаараа алдаршуулха гээшэ ажалшан бүхэнэй. совет хүн бүхэнэй дайшалхы зорилго мүн. Энэ уялгаяа дүүргэхын түлөө бүгэдэ арадай мүрысөө улам хүсэтэйгөөр дэлгэрүүлхэ ябадал партийна, профсоюзай, комсомолой организацинуудай нэрэ хүндын хэрэг. Тиихэтэеэ хамта, үнгэрһэн үеынгөө үрэ дүнгүүдые шүүмжэлхы ёһоор хаража. дутуу дундануудаа гүйсэд элирүүлжэ, үйлэдбэриин нөөсэ арга боломжонуудые дүүһыень хэрэглэхын түлөө шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүдһээ тэмсэхэ ёһотойбди. Энэмнай тон ехэ удха шанартай. Яахадааб гэхэдэ, жэлэй эхинһээ жэгдэ һайнаар, аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлһэн коллектив саашадаа саг үргэлжэ амжалтатай ябадаг гэжэ олон жэлэй дүй дүршэл баталан харуулна.

Ажалай бүтээсэ, хүдэлмэриин ашаг үрэ ба шанар таһалгаряагүй дээшэлүүлхын. алмалта арьбалалта хэхын, эмхидхэл ба журам эрид һайжаруулхын түлөө хүн бүхэнэй оролдохо хэрэг тон шухала болоно. Тиихэдэ ажалдаа голодоһо гаргаха, ёһын тэдысэ, эзэн бусаар хандаха ябадалые элиршэлхэ, шүүмжэлхэ, усадхаха шухала.

Тиигэжэ шэнэ жэлдэ шэнэ амжалтануудай түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй тугые дээрэ үргэе!

Барилга-хабсаралгын 608-дахи поездын Александр Бондариин хүтэлбэрилдэг бригада халаанайнгаа туршада 1500 — 1600 метр газарта рельс табижа, эршэмтэйгээр урагшаа дабшана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 135-дахи оньһожоруулагдамал колоннын ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь А. Лукьянов А. Бондарьто дамжуулгын Улаан вымпел барюулна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

КПСС-эй XXVI съездые угтуулан

АРБАН ТАБАН МИЛЛИОНООР ҮЛҮҮЛЭГДЭЭ

Улаан-Үдын Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай коллектив арбадахи табан жэлые эрхим үрэ дүнгүүдтэйгээр дүүргэбэ. Табан жэлэй түсэбһөө гадуур 15 миллион 16 мянган түхэригэй продукци худалдаһан байна. Энэ үе соо ажалай бүтээсэ 5,2 процентээр дээшэлээ.

Үнгэрһэн табан жэлдэ нарин сэмбын комбинадта КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрһэн байна. Социалис мүрысөөндэ комбинадай 3020 хүдэлмэришэн хабаадажа, шэнэ шэнэ амжалтануудые туйлаһан байна. Мүнөө үедэ комбинадай хүдэлмэришэдэй 49 процентнь олон станок дээрэ хүдэлнэ, 71 бригада нэгэ нарядаар ажаллана. Эндэхи 1400 хүдэлмэришэн табан жэлэйнгээ даабарита түсэбые болзорһоонь урид бэелүүлээ. Тиихэдэ нэхэгшэд Г. К. Шадрина, В. В. Федосеева, хүдэлмэришэд Л. П. Лебедев, С. П. Гнеушев, Ю. И. Бурдуковский, нооһо һамналгын аппарадай оператор Т. Ф. Петрова, утаһа бэлдэгшэд М. В. Лосева, А. Н. Абраменко гэгшэд табан жэлэй хугасаада долоон жэлэй даабари дүүргэһэн байна.

Комбинадай коллектив КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэнхэй. Олон бригада «КПСС-эй XXVI съездын нэрэмжэтэ бригада» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын тула үсэд шангаар ажаллажа байнхай. Иимэ нэрэдэ хүртэхын түлөө мүрысөөнэй үүсхэл гаргагшадай тоодо Б. Аюшеева. З. Аносова, Д. Батуева, Г. Церкова гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай бригаданууд оролсоно. Тиихэдэ А. Шишкина, Г. Юрьева гэгшэдэй даадаг бригадануудай коллективүүд «Табан үдэрэй даабариие — дүрбэн үдэртэ» гэһэн үүсхэл гаргажа, комбинадайнгаа бүхы хүдэлмэришэдые социалис мүрысөөндэ уриһан юм.

Арбадахи табан жэлэй социальна хүгжэлтын комплексно түсэб бэелүүлхэ зуураа, комбинадай коллектив ажалшадайнгаа хүдэлмэриин эрхэ байдал, амаралта һайжаруулха талаар ехэ юумэ хэһэн байна. Үнгэрһэн хугасаада цехүүд соохи агаар сэбэрлэдэг тухеэрэлгэнүүд һэлъбэн шэнэлэгдээ, хүдэлмэриин газарнууд һайнаар гэрэлтүүлэгдэдэг болобо.

Мүнөө манай республикын текстильнэ промышленностиин гигант — Улаан-Үдын Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай коллектив арбадахи табан жэлдэ туйлаһан амжалтаяа арьбадхахын, түрэл партиингаа эгээл дээдын хурэлдаае ажалай бэлэгүүдээр угтахын тула шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрһөө эршэ ехэтэйгээр хүдэлнэ.

Ю. БУДАНОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй заседани

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ээлжээтэ заседани КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецовой түрүүлэлгэ доро январиин 6-да Кремль соо болобо.

Хуули гуримые бэхижүүлхэ, журам эбдэлгэтэй тэмсэл шангадхаха талаар Киргизэй ССР-эй ба Курска областиин арадай депутадуудай Соведүүдэй хүдэлмэри тухай асуудал заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Киргизэй ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. Дуйшеев, арадай депутадуудай Курска областной Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ Н. И. Журкин мэдээсэлнүүдые хэбэ.

Совет хуулинуудые хэлбэришэгүйгөөр гүйсэдхэхэ, социалис хуули зарша мые наринаар сахиха бүхы хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ, гүрэнэй ба ниитын гуримые, эрхэтэдэй эрхэнүүдые сахин хамгаалгые шангадхаха гэшэ мүнөөнэй эрхэ байдалай шухала зорилго болоно гэжэ тэмдэглэгдээ. Соведүүд болон эрхэ сахин хамгаалдаг зургаануудай хүдэлмэридэ тохёолдожо байһан дутуу дундануудта СССР-эй Верховно Соведэй Президиум анхаралаа хандуулжа, хуули зарлшам эбдэлгэтэй ябуулагдадаг тэмсэлые сагшадань шангадхаха шухала гэжэ зааба. Хуули гурим бэхижүүлхэ талаар этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдээ бүри ашаг үрэ ехэтэйгээр бэелүүлхын тула Киргизэй болон Курска областиин арадай депутадуудай Соведүүдэй, эдэнэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй, саг үргэлжын комиссинуудай ажал ябуулгын гол шэглэлнүүд тодорхойлогдоо. СССР-эй Прокуратурада, СССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствэдэ, СССР-эй Юстициин министерствэдэ, союзна болон автономито республикануудай Верховно Соведүүдэй Президиумүүдтэ, нютагай Соведүүдтэ зохихо даалгабаринууд мүн лэ үгтэбэ.

СССР-эй Конституцитай зохилдуулан, ССР Союзай хуули ёһонуудые таарандуулан табиха хүдэлмэри эмхидхэлгын түсэбэй ямараар дүүргэгдэжэ байһан тухай, СССР-эй хуулинуудай согсолбори бэлдэхэ тухай асуудалые заседани дээрэ хаража үзэһэн байна. СССР-эй юстициин министр В. И. Теребилов мэдээсэл хэбэ. СССР-эй Верховно Соведэй Президиум тогтоол баталан абахадаа, зохёогдоһон хуулинуудай проектнүүдэй шанарта анхаралаа ехэ табиха, гүрэнэй ба ниитын зохёхо албан зургаануудые тэдэниие бэлдэлгэдэ элсүүлэн хабаадуулха, нормативна актнуудые зохёон бэлдэхэ даабаринуудые дүүргэлгын болзорые наринаар сахиха шухала байһан тухайда министерствэнүүдэй, гүрэнэй комитедүүдэй болон албан зургаануудай анхарал хандуулһан байгаа.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. П. Георгадзиин мэдээсэлээр СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй аппарат тухай дүрим батлагдаа.

Гүрэнэй ажабайдалай бусад хэдэн асуудалнууд мүн лэ зүбшэн хэлсэгдэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн В. В. Гришин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшонор, гэшүүд, хэдэ хэдэн министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд зүблэхэ зүйлэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаһан байна.

(ТАСС).

КАМПУЧИИН АРАДАЙ ҺАЙНДЭР

Кампучиин арадай туйлаһан илалтын хоёрдохи жэлэй ойдо, Кампучиин арадтай һаналаа нэгэдэлгын үдэрнүүдтэ зорюулагдажа, Москвагай олониитын түлөөлэгшэдэй баяран суглаан январиин 6-да болобо.

«СССР — Кампучи» гэжэ хани барисаанай бүлгэмэй правлениин түрүүлэгшэ В. Дворяковский элидхэл хэлээ, бодото эрхэ сүлөөгэйнгөө, бэеэ дааһан байдалайнгаа түлөө Кампучиин арадай тэмсэлтэй совет хүнүүд хододоо һанал нэгэтэй юм гэжэ тэмдэглээ. Энэ орондо арадай революциин илалта туйлалга совет-кампучиин харилсаануудта шэнэ шата нээгээ. Эдэ харилсаанууд адли тэгшэ эрхын, аха дүүгэй хани барисаанай ба пролетарска интернационализмын гол ёһонуудта үндэһэлэн, амжалтатайгаар хүгжэжэ байна.

НРК-һаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Миех Самнанг арадай ажахые һэргээлгэдэ оронойнгоо туйлаһан амжалтанууд тухай хөөрэбэ. Социализмын замаар дабшажа ябаһан, эб найрамдалта, бэеэ дааһан байдалтай Кампучида саг үргэлжын туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлһэнэйнь түлөө тэрэ совет арадта гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргөө. Ленинэй хэтэдээ мүнхэ сургаал һургаалнууд Кампучиин революциинг хүтэлбэрилхы ба шэглүүлхы хүсэн болоно гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Совет арадтай тогтооһон хани барисаамнай НРК-гай ажалшадта зоригжуулхы нүхэсэл болоно.

СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Б. Язкулиев, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо З. Н. Нуриев болон бусад тусхай тушаалтад суглаанда хабаадаа.

Кампучиин арадтай һаналаа нэгэдэлгын үдэрнүүдэй программын ёһоор Москвада, Вильнюстэ, Эрхүүдэ, мүн манай ороной бусад хото городуудта суглаанууд болоо. (ТАСС).

ШАЛГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

ХАРЮУСАЛГАГҮЙГӨӨР, ЭЗЭН БУСААР

Мухар-Шэбэрэй районой зарим ажахынуудта техникэ хадагалалга хангалтагүй

Һаяхан республикын болон районой арадай хиналтын комитедүүдэй болон «Буряад үнэн» газетын түлөөлэгшэд энэ районой ажахынуудаар ябажа, трактор, комбайн болон бусад машинануудай хэр зэргээр хадагалагдажа байһыень шалгажа үзөө. Юуб гэхэдэ, энэ районой ажахынууд аяар 91 мянга гаран гектар тарялангай газартай, элдэб зүйлэй техникээр баян байна бшуу. Гансахан тракторнуудынь 900-гаад. ороохоной комбайнууд 350.

Хүдөө ажахынгаа техникэдэ гамтайгаар хандадаг. тэрэниие бүтээсэ ехэтэйгээр ашагладаг түрүүшүүл, түрүү коллективүүд эндэ бии гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, «Заганский» колхозой (түрүүлэгшэнь В. А. Колмаков, ахамад инженерынь В. И. Трофимов) машинно-тракторна мастерскойн хашаа соо ороходо сагаадуулһан мөөртэй ороохоной болон силосэй комбайнууд түгсүүлнүүд дээрэ табигданхай, татуургануудынь абтажа хадагалагданхай, плуг болон сеялкэнүүд баһал зохидхоноор, техническэ эрилтын ёһоор табигданхай харагдаба. Хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ машинанүүдайнь олонхи һайн шанартайгаар заһабарилагданхай. Эндэ колхозой ахамад инженер Виктор Иванович Трофимовай ажалдаа эдэбхитэйгээр, эрилтэ ехэтэйгээр хандадагынь элирнэ.

Мүн «Забайкалец» совхоздо, «Родина», Ленинэй нэрэмжэтэ, «Искра» колхозуудта бүхы техникэнь зохидоор хадагалагдана, заһабарилагдана гэжэ мэдэрэгдөө.

Тиигэбэшье районой бусад зарим ажахынуудта тад ондоо байдал үзэгдэбэ. Эгээн түрүүлэн районой «Сельхозтехника» нэгэдэлэй ажалые шалгабабди. Тиихэлэмнай олоошье үрма хухархаар байба. Машинно-тракторна мастерскойн хорёо соо ороходо элдэб машинанууд ямаршье эмхи гуримгүйгөөр хаягдашанхай, хорёогоор дүүрэн түмэр түдэгэ хэбтэбэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ абтаһан шэнэ СКД-5 комбайн муугаар хадагалагдаһанай гэмээр нэгэшье гектар таряа хуряагаагүй аад, гарһаа гарашанхай, мүн нэгэ шэнэ тракторна прицеп моорнүүдээ һугалуулшоод, хэндэшье хэрэггүй болошонхой хэбтэбэ. Комбайнуудай мөөрнүүд баһал сагаалагдаагүй, дундылэгдэогүй, татууурганулынь һуладхагдаашьегүй байһан хэбээрээ.

Удаань «Знамя Ленина» колхоздо (түрүүлэгшэнь Н. Г. Цыренданиев. ахамад инженерынь М. Б. Гомбодоржиев) хүрэжэ, тэндэхи байдалые шалгахада бүришье биргүй байшоо. Плуг. борнойнууд шабар шабхаһааншье сэбэрлэгдээгүй харагдаба. Аяар 1836 түхэригэй техникэ сагһаа урид «хүлһөө буушанхай» гэжэ элиршэлэгдээ. Тэрэ тоодо ЛТ-54 түхэлэй дүрбэн трактор. 4 сеялкэ ороно. Хоер тракторынь бэеэрээ үгы болошонхой.

Мүн иимэрхүү байдал «Одон» совхоздо дайралдаа. Совхозой хүтэлбэрилэгшэд болон ахамад мэргэжэлтэдэй хиналтын һуладаһан дээрэһээ эндэхи машинын паркые даагша Цыден-Доржо Санжиевич Дугаров техникээ зүбөөр хадагалалгада табиха талаар ямаршье хэмжээ абаагүй байһаар. совхозой отделенинүүдтэ трактор, машинануудынь механизаторнуудай гэрэй газаагуур һархайлдана.

Степной отделенидэ техникэ заһабарилхаар хараалагдаһан мастерскойнь үүдэ үрхэгүй. барилгань 3—4 жэл соо уншагайрһаар. Ушар иимэһээ механизаторнууд газаа хүйтэндэ заһабарилгаяа хэхэ баатай болоно.

— Иимэл ядаргуу байналди лаа. — гэжэ газаагаа гал түлеэд трактораа задалжа, частьнуудынь эндэ тэндэ саһа мүльһэн дээгүүр тараажархиһан 51 наһатай тракторист Михаил Андреевич Перестов манда мэдүүлээ.

Совхозой нүгөөдэ Шэнэстын отделенидэ хүрэхэдэ, нэгэ комбайн айлай огород соо хүр саһанда дарагдашаһан байба.

Техникэдэ гам хайрагүйгөөр хандаха. сагһаа урид хаяжархиха баримтанууд энэ совхоздо үнгэрүү олон. Жэшээнь. 1976 ондо абтаһан ГАЗ-51 автомобиль. СКД-5 түхэлэй комбайн 1977 онһоо хойшо хаягдашанхай, элдэб частьнуудаа һэлгүүлжэрхинхэй, жэбэ жонходо эдигдэжэ хэбтэнэ. 1979 ондо абтаһан аад. баһал хаягдашаһан КДУ-2 машина тоодо бии. Гадна совхоздо хэрэггүй 10 мянга гаран түхэригэй техникэ абтаад. миин хэбтүүлэгдэнэ. Һүүлэй хоёр жэлдэ эндэхи ахамад инженер гурба дахин һэлгэгдээ, совхозой директор А. Т. Онтохоев дээрэ дурсагдаһан дутуу дунданууды усадхаха хэрэгтэ анхаарнагүй.

Шалгалтын дүн гаргахада районой ажахынуудта ороохоной, силосэй, хартаабхын 61 комбайн. 80 гаран сеялкэ. 118 плуг ГОСТ-ын эрилтын ёһоор хадагалаанда табигдаагүй гэжэ тодоруулагдаа. Тэрэшэлэн трактор. ороохоной болон силосэй 22 комбайн. 70 гаран элдэб машинанууд хүсэд ашаглагдангүйгөөр хаягдашанхай, гарһаа гаргагданхай.

Тиин районой ажахынуудта инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд хүсэд бии. Эдэнэр хэзээ өөһэдынгөө уялгата хэрэгтэ эзэн ёһоор хандадаг болохо юм гэжэ асуухаар болоно.

Мүн ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд эрилтэеэ шангадхажа, эндэ элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые богонихон болзорто усадхаха хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй.

В. МЕШКОВ, арадай хиналтын республиканска комитедэй таһагые даагша.
Ю. ГРУЛЕВ, республикын Госкомсельхозтехникын Гостехнадзорой начальник.
А. ПЛЮСНИН, Мухар-Шэбэрэй районой арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ
СЫСОЕВ, районой Госсельхозтехнадзорой начальник.
РИНЧИНО, манай тусхай корр.

АКАДЕМИЧЕСКЭ ЭРДЭМЭЙ ШЭНЭ ТҮБ

САРАТОВ. (ТАСС). СССР-эй Наукануудай академиин эндэ эмхидхэгдэн байгуулагдажа байһан эрдэм-шэнжэлгын гурбан шэнэ эмхи, 12 дээдэ һургуули болон һалбаринуудай эрдэм-шэнжэлгын 50 гаран эмхи зургаанай үндэһэ һууринь орогдог Волго мүрэнэй эрье дээрэхи хотын научна хүсые нилээд бэхижүүлхэ юм.

Аграрно - промышленна комплексые хүгжөөлгын социально-экономическа асуудалнуудые шэнжэлдэг институт бүхы Поволжидо тэрэнэй үндэһэ һууриин моделиие байгуулхын тула энэ районда иимэ комплекс эмхидхэн хүгжөөлгын хуули ёһонуудые шэнжэлхэ юм.

Биохимиин, ургамалнууд болон микроорганизмуудай физиологиин институт һалбари һалбаринуудай эмхи зургаануудтай, дээдэ һургуулинуудтай, городой хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэй харилсаа холбоо тогтоожо, байгаалиин хүндэ хүшэр эрхэ байдалда тогтуууритай һайн ургаса абаха асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулха байна. Эдэнэр хүдөө ажахын ургамалнуудай ган гасууршье сагта тэсэмгэй, үндэр баян ургаса үгэдэг сортнуудые бии болгохо хүдэлмэриие нилээд түргэдхэхэ юм. Газарай үрэжэлые һайжаруулгын шиидхэгдээгүй асуудалнууд институдай эрдэмтэдые хүлеэнэ.

СССР-эй Наукануудай академиин Радиотехникын ба электроникын институдай филиалай ажал ябуулга ехэ аша туһа үгэхэ байна.

Эрдэмэй шэнэ эмхинүүдые нээлгэдэ зорюулагдаһан хотын олониитын баярай суглаан январиин 6-да болобо. КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь В. К. Гусев тэрээн дээрэ үгэ хэлээ. Поволжиин эрдэмэй хүсые хүгжөөхэ тухай анхарал оролдолго гаргаһаниинь түлөө тэрэ областиин коммунистнуудай, бүхы ажалшадай үмэнэһөө. партиин Центральна Комитедтэ, СССР-эй Наукануудай академиин Президиумдэ ехэ баяр баясхалан хүргэбэ.

Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проектын үндэһөөр мүнөөнэй эрдэм наукые хүгжөөхэ асуудалнууд тухай, үйлэдбэритэй шэнжэлгын холбоое үргэдхэхэ, Волго мүрэнэй эрье дээрэхи шэнэ академическэ түбэй энэ талаар ехэ үүргэ дүүргэхэ байһан тухай СССР-эй Наукануудай академиин вице-президентнүүд П. Н. Федосеев, Ю. А. Овчинников үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэлээ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй УКАЗ

НҮХЭР И. Д. ДАМБУЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын һүнэй промышленностиин системэдэ олон жэлэй туршада эдэбхитэйгээр хүдэлһэнэйнь түлөө, түрэһөөр 70 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, һүнэй промышленностиин Буряадай республиканска үйлэдбэриин нэгэдэлэй ахалагша юрисконсульт нүхэр **Дамбуев** Иван Дамовичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной январиин 5.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй УКАЗ

НҮХЭР В. Н. СЕРГЕЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Үйлэдбэридөө үндэр амжалта туйлаһанайнь түлөө, түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын станциин дежурна, Социалис Ажалай Герой нүхэр **Сергеев** Владимир Николаевичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной январиин 5.

«КОСМОС-1237» НИИДХҮҮЛЭГДЭБЭ

Газарые тойрон дабшадаг «Космос-1237» гэжэ ээлжээтэ хэмэл одон 1981 оной январиин 6-да Советскэ Союзһаа ниидхүүлэгдэбэ.

Замбуулинай дайда шэнжэлгые үргэлжэлүүлхээр хараалагдаһан научна аппаратура хэмэл одон дээрэ тодхогдон табигданхай. Аппаратурань һайнаар хүдэлнэ. Залан жолоодолгын-тоолон тодорхойлолгын түб ороһон мэдээсэлнүүдые шэнжэлжэ байна.

(ТАСС).

ПАРТИИН ХАРАА ТҮСЭБ — БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

КПСС-эй ЦК-гай проект зүбшэн хэлсэнэбди

БАЙГАЛАЙ ХОЁРДОХИ ТОННЕЛЬ

Газар малтадаг проходчигой мэргэжэл хүнгэн бэшэ. Энэ мэргэжэлые түдаhан лэ хүн шэлэдэггүй. Өөрынгөө хүсэ шадалда, зоригто найдаhан лэ хүн проходчигой мэргэжэл шудалдаг юм. Энэ мэргэжэлые ганса шудалха бэшэ, харин тус мэргэжэлдэ үнэн зүрхэнhөө дурлаха хэрэгтэй. Тэрэгүйгөөр ямаршье амжалта туйлагдахагүй.

Би дунда hургуули дүүргэhээр лэ, өөрынгөө дураар проходчигой мэргэжэл шэлэhэн хүм. Хорёод шахуу жэлэй туршада Москва хотодо метро барилсааб. Энэ хугасаа соо хэдэн арбаад километр газар малтагдаа. Газар доро ажаллахада элдэб олон бэрхэшээлнүүд дайралдадаг. Хайр шорой, уhан... Проходчигууд эдэ бүхы бэрхэшээлнүүдые шадамар бэрхээр, зоримгойгоор гаталжа, метр метрээр урагшаа дабшадаг. Электровоздо hуугаад, hаруул гэрэлтэй метро соогуур гүйлгэжэ ябахадаа хүн зон бидэ проходчигуудай ямар ехэ хэшээл оролдолго гаргажа, энэ метро бариhан тухай бодомжолдогшье байжа болоо.

Мүнөөшье Москва хотодо метро барилсажа байха hэм. 1975 ондо манай бригадын хүбүүд БАМ-ай барилгада хабаадалсахаар шиидэжэ, холын харгыда бэлдэжэ захалаа бэлэй. Би тиихэдэ ехэ бодолгото болоо hэм. Залуушуулаар хамта холын Сибирь ошожо, хоридохи зуун жэлэй асари ехэ Байгал-Амарай түмэр харгы барилсаха hанал бодол намда амар заяа үзүүлхэсэ болибо. БАМ дээрэ олон тоннельнүүд баригдаха юм гэжэ дуулахадаа бүри унтаха нойроошье марташоо hэм. Холын сэбдэг хүйтэн Сибирь ошожо, хүсэ шадалаа туршаха гэжэ шиидээб. Минии хүдэлдэг коллектив түрүүшээр табижа үгөөгүй. Юуб гэхэдэ, би метро бариха ажалда хаба шадалаараа хабаадажа, Ленинэй, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденуудаар шагнагдаhан хүм. Ямаршье коллектив дүршэл шадабаритай хүдэлмэришэнөө табиха дурагүй байдаг ха юм. Тиибэ ябабашье, 1975 ондо шэнээр эмхидхэгдэhэн тоннельнэ 12-дохи отрядай гэшүүдтэй хамта Хойто-Байгалай Курла тохойдо буужа, брезент майхан соо түбхинөө hэмди.

Түрүүшээр Байгалай эрьеhээ Байгалай хаданууд тээшэ самсаал сабшажа, автохаргы татаабди. Удаань проходчигудай hууха Гоуджекит поселогой hуури табилсажа, байрын гэрнүүдые, столово, магазинуудые барябди. Хойто-Байгалда, илангаяа манай Гоуджекидтэ үбэлдөө гайхамшаг ехээр саhан ородог. 161-дэхи сериин набтархан гэрнүүд сүм саhанда булагдашаха. Хойто полюсто гү, али тундрада байhандал. Гүнзэгы саhан соогуур харгы гаргахаш. 45—50 градус хүрэтэр хүйтэн буудаг. Иимэ шэрүүн байгаалида дадаха гээшэ тиимэшье бэлэн бэшэ hэн. Тоннельнэ 12-дохи отрядай олонхи гэшүүдынь Москва хотын метро барилсажа байhанаа Хойто-Байгалда ерэhэн зон. Эдэнэр байгаалиин олон бэрхэшээлнүүдые зоримгойгоор гаталан, өөрынгөө посёлок баряад, Байгалай тоннель малтахаар бэлэдхэл хэжэ захалаа hэн.

1977 оной мартын 27-до тоннель малтаха ажалаа эхилээ бэлэйбди. Энэ үдэр БАМ-ай түүхэдэ алтан үзэгөөр бэшэгдэхэ ёhотой. Юуб гэхэдэ, 6,7 километр ута тоннелиин барилга энэл үдэр эхилээ бшуу. Тэрэ гэhээр 3 жэл 9 hара үнгэрөө. Манай отрядай хүдэлмэришэд хойто дайдада, промышленна баазануудhaa холо тоннель малтажа, гүрэнэй даабари хараалагдаhан болзоронь дүүргэхэ гэhэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр ажаллажа ороо бэлэй. Түрүүшээр яhала хүндэ hэн. Гранит шулуун байса үрэмдэжэ, тоннель малтахань Москва хотодо зөөлэн газар малтаhанhaa hураггүй орёо хүшэр байшаба. Газар үрэмдэдэг, малтадаг түхеэрэлгэнүүд холол эбдэрхэ, дүй дүршэл багадаха, запчастьнууд, электрын элшэ хүсэн дуталдаха. Түрүүшын hарануудта 35—40 метр тоннель малтадаг hэмди. Отрядаймнай проходчигууд хаба шадалаа гамнангүйгөөр ажаллажа, үдэрhөө үдэртэ бүтээсээ дээшэлүүлжэ захалаа.

Москва хотодо метро барилсаhан Томаз Тхелидзе, Геннадий Кузнецов, Николай Копейко, Александр Баринов болон бусад тоннель малтаха хүдэлмэридэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулдаг юм. Томаз Тхелидзе 7 хүнhөө бүридэhэн звено хүтэлбэрилнэ. Энэ звеногой коллектив гурбан жэлэй туршада зүүн порталhaa тоннель малталсажа, хамтын хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулаа. Томаз проходчигой мэргэжэл hайнгаар шудалhан, мэргэжэл шадабаряа холол дээшэлүүлжэ байдаг хүн. Звеногоойнгоо гэшүүдтэй үгэсэ ойлголсожо ядадаггүй. Уhатай хүрьhэнэй, гранит шулуунай дайралдаашье hаань, зоримгойгоор дабажа, даабаряа үлүүлэн дүүргэхын тула яhалал оролдодог. Минии бригадын эрхим звеногой нэгэниинь болоно.

Геннадий Кузнецов мүн лэ Москва хотын хүбүүн. Ажал хэрэгтээ харюусалгатайгаар хандадаг, үнэн сэхэ, ажалша бэрхэ хүн. Байгалай тоннель малтаха ажалда 1977 онhоо хойшо хабаадажа, баян дүршэлтэй болоо. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг звеногой гэшүүд халаан бүринхгөө даабари хододоол үлүүлдэг юм.

Минии хүтэлбэрилдэг бригада дүрбэн звеноhoo бүридэнэ. hайн бэлэдхэлтэй, ажалша бэрхэ мэргэжэлтэдые звеное даагшадаар табла hэмди. Бригадир хамаг юумэнэй түлөө: хүдэлмэришэдэй бэе махабадай, оньhон түхеэрэлгэнүүдэй, даабариин дүүргэлтын түлөө харюусахал болодог. Би ехэнхидээ звенонуудые даагшадтаа, түрүү хүдэлмэришэдтөө түшэглэдэгби.

Бидэ бултадаа хэлсэжэ бригадна подряд хэрэглэхэ гэжэ шиидээ бэлэйбди. Тоннель малтаха ажалда бригадна подряд хэрэглэхын аргагүй юм гэжэ зариман арсаhаншье байгаа. Манай бригадын коллектив бригадна подрядаар бүхы ажалаа хэжэ, hapa бүринхгөө даабари үлүүлэн дүүргэдэг болоо hэн. Бригадна подряд хэрэглэhэн дээрэhээл бидэ hарадаа 70—75 метр тоннель малтадаг болообди. Зарим hарануудта 90—100 метр тоннель малтажа, муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлаhан байгаабди. КПСС-эй Буряадай обкомой, Министрнүүдэй Соведэй, облсовпрофой, ВЛКСМ-эй обкомой дамжуулгын Улаан туг хэдэн удаа абаа hэмди.

Бригадна подряд хэрэглэhэнэй ашаар лэ барилгын материал, электрын элшэ хүсэ арьбалжа, газар малтадаг комплекснуудые миин байлгангүйгөөр ашаглажа, үндэр бүтээсэ туйладаг болообди. Бригадымнай гэшүүд сэбдэг хүйтэн хойто дайдада, гранит шулуун соогуур тоннель малтажа баян дүршэлтэй болоо. Хүн бүхэн урдаа шанга эрилтэ табижа, даабаряа үлүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулна.

Бидэ 3 жэл 6 hарын туршада 3000 метр тоннель Байгалай хадануудай зүүн талаhaa малтажа, газарай дээрэhээ сэхэ доошонь малтаhан Дабаанай нүхэн хүрөө hэмди. Табан жэлэйнгээ даабари болзорhоонь урид дүүргээ hэмди.

Мүнөө газарай дээрэhээ сэхэ доошонь малтагдаhан Дабаанай нүхэнhөө баруун портал тээшэ гурбан бригадын коллектив гол тоннель малтана. Миниишье бригадын коллектив баруун портал тээшэ тоннель малталсана. Байгалай тоннель малтаха хүдэлмэри 1981 оной февралиин 23-да дүүргэжэ, КПСС-эй XXVI съездые ажалай бэлэгээр угтаха гэжэ проходчигууд шиидэнхэй.

Баруун порталhaa бидэнэй урдаhaa Ю. Д. Бордаченкын бригадын коллектив хурдан түргэнөөр дабшажа ябана. Энэ бригадын проходчигууд hарадаа 130—135 метр тоннель гранит шулуун соогуур малтажа, бүхэсоюзна рекорд туйлана. Өөрынгөө хүсэ шадалда найдаhан, үнэн сэхэ урагшаа эрмэлзэhэн hанал бодолтой хүдэлмэришэдтэ ямаршье бэрхэшээлнүүд аймшагтай бэшэ. Тэдэ хэзээдэшье, хаанашье амжалта туйлаhан лэ байдаг. Иимэ ажалша бэрхэ хүдэлмэришэдтэй суг хүдэлхэдэ хүнгэншье, hонирхолтойшье байдаг бшуу.

Минии бригадын коллектив баруун портал тээшэ 100-аад метр тоннель малтаад байна. Бордаченкын бригадатай ниилэтэрээ үшөө 100 метр тоннель малтахаар эрид шиидэнхэйбди.

«1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тухай партиин XXVI съезд дээрэ харагдаха КПСС-эй ЦК-гай проектые манай отрядай хүдэлмэришэд ехэл анхаралтайгаар шэнжэлэн үзэжэ, шэнэ арбан нэгэдэхи табан жэлдэ асари ехэ барилганууд хэгдэхэ байhандань урмашан баясана.

Хэнэйшье мэдэhээр, шэнэ табан жэлдэ БАМ-ай барилга гол түлэб дүүргэгдэхэ юм. 1981 оной февралиин 23-да Байгалай тоннель малтаха хүдэлмэри дүүргэгдэхэнь. Бидэ Байгалай нэгэдэхи тоннель болзорhоонь нэгэ жэлээр урид дүүргэхээр шиидэнхэйбди. Бидэ хоёрдохи тоннель малтаха хүдэлмэри бүри түргэнөөр дүүргэхэ аргатайбди. Теэд **энэ хоёрдохи тоннель малтаха ажал шэнэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ оруулалсаа hаань ехэл hайн бэлэй. Байгалай тоннель малтадаг проходчигууд, «БАМтоннельстрой» управлениин булта хүдэлмэришэд «Байгалай хоёрдохи тоннель арбан нэгэдэхи табан жэлдэ малтажа дүүргэхэ» гэhэн дурадхал оруулна.** Бишье энэ дурадхал hайшаан дэмжэнэб.

В. ТОЛСТОУХОВ,
тоннельнэ 12-дохи отрядай проходчигуудай бригадир, Ленинэй, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденуудай кавалер.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

тобшо мэдээсэл

ЭЭЛЖЭЭТЭ СЕМИНАР

Партиин Хэжэнгын райком партийна эхин болон цеховой партийна организацинуудай секретарьнарай семинар үнгэргэбэ. «КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1980 он) Пленумэй шиидхэбэриин үндэhөөр районой партийна организацинуудай эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэриин зорилгонууд» гэhэн асуудалаар КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь Р. Г. Баяртуев элидхэл хээ.

Тиихэдэ партиин райкомой секретарь Д. Б. Цыдыпов «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа партиин ЦК-гай проектые зүбшэн хэлсэхэ талаар ябуулагдаха хүдэлмэри тухай хөөрэжэ үгөө. КПСС-эй райкомой пропаганда болон агитациин таhагые даагшын орлогшо В. М. Алексеева социалис мүрысөөнэй үүргэ дээшэлүүлхэ тухай хэлээ. Мүн КПСС-эй райкомой пропаганда ба агитациин таhагые даагша Ц. В. Оборов уласхоорондын асуудалаар лекци уншаа.

Р. ЦЫМПИЛОВ.

ХҮСЭЛ, ЗОРИГ НЭМЭЭНЭ

Партиин ээлжээтэ съездые нэрэтэй солотойгоор угтаха гэжэ совет ажалшадай үнэн зүрхэнhөө оролдон ажаллажа байhан, тус съезд дээрэ харагдаха манай ороной саашанхи хүгжэлтын асари ехэ хараа шэглэлнүүдые зүбшэн хэлсэжэ байhан үедэ 1981 онние — арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлые угтаба гээшэбди. Хэhэн бүтээhэнээ эрьен хаража, хэхэ бүтээхээ хараалха, урагшаа эрмэлзэхэ, зоригжохо одоол хүлгөөтэй хүхюун саг гээшэ ааб даа. Иимэ үе сагта ажаhууха, ажаллаха, хэhэнээрээ урмашаха дуран хүрэнгүй лахаб!

Би Гужарай hү hаалиин фермэдэ гушаад жэлдэ хүдэлжэ байнаб. 1951 оной хабар, арбан зургаан наhаяа арай гүйсөөдүйhэн ябахадаа, hаалишанаар ажаллахаяа ерээ бэлэйб. Хөөрхы даа, юу хэлэхэбши. Эдэ жэлнүүдтэ хүнгэн бэшэшье hаа, хүндэтэй ажалдаа түрүүшээр дүршэлгүйhөө ядалсажа голхорхошье, удаань амжалта туйлажа балсахашье үе сагууд тохёолдоо. Илангаяа арбадахи табан жэлдэ яhала амжалтанууд туйлагдаба. Юрэдөө, гансаараа би өөрөө бэшэ, мүн манай фермэ, манай колхоз түсэбтэ табан жэлэй даабарине саг болзорhоо нилээд урид дүүргэжэ, горитойхон амжалта туйлаа гээшэ.

Манай фермэдэ барандаа юhэн hаалишан ажаллана. Олонхимнай залуушуул юм. Тиимэhээ бүхы наhaараа hаалишанаар хүдэлжэ дүршэл ехэтэй болоhон хадаа залуушуулда hургаал заабари үгэжэ байдагбди. Тэдэнэй зариманиинь үнинэй hаалишадhaa дутуугүй ехэ hү haaжа, нэрэ солоёо дуудуулжа эхилэнхэй. Жэшээлхэдэ, Галина Ермакова, Анна Бобкова гэгшэд үнгэрэгшэ жэлэй туршада үнеэн бүриhөө 2700—2800 гаран килограмм hү haaба. Түрүүшынь hаалишан райсоведэй депутат, партиин гэшүүндэ кандидат юм.

Фермымнай коллектив арбадахи табан жэлэй турша жэгдэ hайнаар ажаллажа гараба. Жэл бүри үнеэн бүриhөө коллективээрээ 2.500 килограммhaa доошо бэшэ hү haaжа байгаабди. Тиигэжэ табан жэлэйнгээ түсэбые үнгэрhэн жэлэй август hарын тэн багаар дүүргээ hэмди. 1980 ондошье hайнаар ажаллажа, районой hү haaлиин фермэнүүдэй дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ гараабди.

Ажалаймнай амжалта эбтэй эмхитэйгээр хүдэлhэнhөө, хүн бүхэнэй даажа абаhан хэрэгтээ харюусалгатайгаар хандаhанhaa, жаяг журам нарииаар сахиhанhaa дулдыдана. Энэ жэлэйнгээ үбэлжэлгэдэ тон hайнаар, саг соонь бэлдэжэ орообди. Октябрь hарын эхинhээ үнеэднай дулаан байрада оруулагдаа hэн. Манай фермэдэ типовой шэнэ байра баригданхай. Үнеэдые haaхаhaa бэшэ ажалнай оньhожоруулагдажа байна. Будүүн болон шэмэтэ тэжээлээр, таряа талханай зүйлөөр нёдондонойхиhoo үлүү хангагданхайбди. Үнеэдтээ тэжээлыень буйлуулжа үгэнэбди. Энээнэй ашаар ехэ hүн haaгдана гээшэ.

Фермые даагша, урдань олон жэлдэ hаалишанаар ажаллаhан Галина Афанасьевна Ревянина өөрөө техник-үржүүлэгшээр хүдэлжэнэ. Тиимэhээ нэгэшье үнеэ hубайруулхагүй гэжэ оролдоно. Мүн элүүр энэрхэ туналнууд абажа, нэгэниинь ехэл гарзада оруулагдаагүй. Эдэ үдэрнүүдтэ үнеэднай олоороо туналлажа байна. Тиимэhээ hүнэй гараса дээшэлбэ. Үдэртөө үнеэн бүриhөө хэдэд пүүд hү haaнабди. Гансахан декабрь hарада 30 гаран тугал абтаа.

Минии даадаг үнеэдшье туналлажа эхилэнхэй. Жэл бүри үнеэн бүриhөө тугал абажа, 3.000 гаран килограмм hү haaнаб. Үнгэрhэншье жэлдэ гурбан мянганайнгаа хилые дабажа шадааб. Үнгэрhэн жэлэй июнь hарада хубиингаа табан жэлэй түсэбые дүүргээ hэм. Тиигэжэ даабариhaa нилээд ехэ hү haahaн байнаб. Энэ үбэлжэлгын долоон hарын туршада үнеэн бүриhөө, 1730 килограмм hү haaха уялга абаад, бүхы шадалаараа оролдожо байнаб. Юрэдөө, түрэл партиингаа ээлжээтэ ехэ хуралдаас ажалай нимэ бэлэгтэйгээр угтажа байhандаа баяртайб.

Энээнhээ гадна үнгэрэгшэ жэл минии наhанда мартагдашагүй ехэ баяр асараа. Февраль hарада нютагаймни зон намайе Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадаар hунгажа, ехэл этигэл найдабари, нэрэ хүндэ олгоhон байна. Удаань ехэ хүбүүмни басагатай боложо, намдаа алтан ашые барюулаа. Бүри hаяхана дунда басагамни зээ басага тэбэрюулжэ, баяр дээрэмни баяр нэмэбэ.

Хүнэй наhанда энээнhээ үлүү ямар жаргал байхаб даа! Энэ hайхан үе сагта Эхэ орондоо туhатай ажал хэжэ, арад зондоо хүндэтэй ябаха гээшэ юунhээшье үлүү! Ингэжэ бодожо ябахадаа, бүри hайнаар ажаллаха дурамни хүрэнэ, хүсэн дээрэм хүсэ нэмэнэ.

П. ИСТОМИНА,
Түнхэнэй районой «Маяк» колхозой hаалишан, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат, республикын габьяата малшан.

Эгсэ дүшэн жэлэй саада тээ Кишинев хотын түрүүшын генеральна түсэб зохёогшод Совет Молдавиин нийслэлэй иимэ түргэн урган hалбархые яашье урдшалан мэдэхэгүй байhаниинь гайхалтай бэшэ ааб даа. Илангаяа арбадахи табан жэлэй хугасаа соо энэ ургалтань эли бодо харагдаа юм. Хубилалтань нэн түрүүн гэрнүүдэй газаа түхэлдэ обёорогдохоор байгаа гээ hаа, алдуугүй. Ушар юуб гэхэдэ, газарай хүдэлхэ аюулай энэ бэгтэ ехэ дээрэhээ онсо бүхэ hууритай, өөрсэ конструкцитай олон дабхар гэрнүүдые бариха ушартай бологдоо бшуу. Имагтал 1976 онhоо хойшо эндэ хоёр миллион үлүүтэй дүрбэлжэн метр хэмжээтэй юрэнхы талмайтай гэр байра ашаглагдаа.

Мүнөө Кишинев ороной томо индустриальна ба соёлой түбүүдэй нэгэн болонхой. Эндэ дэлхэйн 52 орон худар бэлэн продукцияа эльгээжэ байдаг зуу гаран промышленна предприяти тоологдоно. Республикын Наукануудай академи, арбаад эрдэм-шэнжэлгын институт, табан театр, дээдэ, тусхай дунда hургуули, библиотекэ, музей, Соёлой ордонгууд эндэ хүдэлжэ байдаг.

Хахад миллион тоотой энэ хото хүн зонойнгоо ургалтын талаар оронойнгоо бүхы городуудые ахижа гаранхай. Тиимэhээ гэр байра абалгын асуудалай орёо болоhонииинь гайхалтай бэшэ. Энэ хүшэр байдалые хүнгэдхэхэ хэрэгтэнь Молдавида бусад союзна республиканууд горитой туhаламжа үзүүлнэ. Тиигэжэ хүсэтэй барилгын индустри байгуулагдаа. Хорин табан жэлэй туршада хотын бүхы зоной тэн хахадынь гүйсэд хангалтатай шэнэ байрануудта нүүн ороhон байна.

Хүн зонойнь ургалта хараада абтан, Кишиневой барилгын шэнэ генеральна түсэб зохёогдоо. Хото зүүлжээ ургаха шэглэлтэй. Тиин 2000 оной үеэр Днестр мүрэнэй эрье тулажа ерэхэ байна. Хүн зоной ажаhуудаг микрорайонууд промышленна предприятинуудhaa амяарлагданхай. Тэндэ соёлой, ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангаха эмхи зургаанууд баригданхай.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Совет Армиин нэрэмжэтэ бульвар. 2. Молдавиин нийслэлэй гол үүдэн.

ТАСС-ай фотохронико.

ХҮНДЫН АДАГАЙ ХОНИШОН

Хүтэл-Нуурhаа морин тэргээр Хүндын-Адаг руу хатарруулжа ябаhан нэгэ хүнтэй уулзаад, «Суута хонишон Дамби Дагбаевич хаагуур байрладаг бэ?» — гэжэ асуугаа hэмди.

—Тиимэ ехэ суутай хүнние таниххашьегүйб. Энэл нютагта ажалладаг Доржиин Дамбиые мэдэхэб,—гээд, тэрэ хүн энеэбхилэн байгаа hэн.

Харин ингэжэ харгыда танилсаhаар хөөрөөгөө саашань үргэлжэлүүлбэбди. Шандааhалиг набтаршаг бэетэй, ондатра урбуулга малгайтай, хурса харасатай энэ нүхэрые ажаглаhаар байтараа гэнтэ hанажархибаб. Хорин районой Анаагай совхозой түрүү хонишодой hаяхан болоhон суглаан дээрэ тэрэнние хараhан, социалис уялганууд баталан абаха үедэ бардаасатай шанга хоолойгоор үгэ хэлэжэ байхыень шагнаhан, хүхюун зугаатайгаар хүн зонние урмашуулhаниинь мартагдаагүй байба.

Үбэлжэлгэдөө ямар бэлэдхэлтэй ороод, хэр зэргэ ажаллажа байhан тухайнь хөөрэлдэhөөр хонидойнь үбэлжөөн тээшэ хатаргаа hэмди.

Хуудам талада хонидой хорёо хото холоhоо харалан тобойжо, хажуугаарнь эндэ тэндэ үбhэнэй hүрнүүд харагдана. Асуудалдаа хүсэд харюу абаашьегүй hаа, тэрэнние таажа мэдэхээр байба даа. Үбhэ тэжээлээр элбэг хадаа үбэлжэлгэшье урагшатай гэжэ бодохоор.

—Магтуулхааршье тиимэ юумэн юун байхаб даа,— хүнэй хэдэг лэ ажалаа дүүргэжэл ябагшабди,—гээд хонишоной hамган Ханда хөөрэлдөөндэ оролсобо.

Дуугай hүүhан Дамби нүхэрынь, дундуураа наhатайшье hаа, хурьга, түлгэ, эхэ хонидые үнинhөө хойшо харууhалhан, үсхэбэрилhэн тобшоор хэлэхэдэ, «халуун шулуу яhала долёоhон», хүнэр хүндэ бандалдашье хүдэлhэн хүн бэйшоо.

Хүлөө дүрөөдэ, гараа гансагада хүргэхэтэй сасуу, тэрэ арайхан лэ арбан таба наhа хүрэhөөр хоин, хурьгадые адуулжа эхилээ hэн. Дайнай hүүлшын хатуу жэлнүүдтэ ажаллажа эхилhэн намтартай.

—Тэрэ үедэ, — гээд Дамби Дагбаевич хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Хонидые минии лэ дахаад, хойноhоонь ябахаш, «хулай, тадь гэнэм» гэжэ байгаад, хуугайлhaap урагша хойшонь залахаш даа. Шаргал наранай шанха дээрэhээ шаража эхилхэдэ, хонид толгойгоо бэе бэеынгээ доогуур шэхээд, бөөгнэрэн байшахал. Хургаhан хонидые юугээршье байраhаань хүдэлгэхэгүйш. Иимэшүүл hэн даа — гээд, тиигэжэ ябадагтаа аягүйрхэнэндэл толгойгоо эльбэнэ.

Зай, мүнөө юугээрээ ондоо болонхойб?—гэжэ асуухадамнай, Дамби Дагбаевич харасаяа улам соггой болгожо, ингэжэ харюусаба:

—Мүнөө хонидой хойноhоо дахаад, дагдайхадажа ябаха саг hалаа. Харин тэдэнние өөрөө дахуулжа hургаха хэрэгтэй. Тиихын тула газараа hайн мэдэхэ шухала. Хаана ямар бэлшээриитэйб, уhа ундалганиинь хаагуур бэ гэжэ хамагыень тархи толгойдоо хадуугаад, мэдээд ябаха ёhотой гээшэ. Бүгшэм халуун үдэр добуун дээгүүр, үндэр хадануудай үбсүүн дээрэ, набша ногоогоор элбэг бэлшээридэ адуулхада таарамжатай. Хадын үндэртэ hоно батаганашье хомор, хододоо hэрюухэн hэбшээтэй байдаг ха юм, —гэжэ тэрэ өөрынгөө дүй дүршэл, онол аргынгаа зарим нэгэ «нюусые» хөөрөө hэн.

Тиинhээр байтар дүн сагаан нооhотой 436 эхэ хонид маараддаhаар хүрэжэ ерээд, хорёо руугаа hубаридад. Хорёо соонь хон-жэн байhанаа гэнтэ түерээн наяраан болошобо. Тэндэ ута хобоонууд соо бэлдээтэй байhан буталуулhан үйрүүлhэн тэжээл эдихээ хонид турисэлдэнэ ха юм. «Хонидой тэнхээ тамир үнгэрэгшэ жэлэйхитэй сасуулбал, алишье талаараа hайн байна», гэжэ ээнэйнь хэлэхэдэ, энэ хадаа хонишодой өөhэдынь эршэмтэй ажалые гэршэлнэ гэжэ ойлгоо hэмди.

Хэрбээ хонин ажалда үнэн сэдьхэлhээ оролдоогүй hаа, амжалта туйлахань бэрхэшэг гэжэ ойлгогдоно. Илангаяа намартаа hүрэтгөө hайнаар бэлшээхэ гэжэ оролдохош. Тобир тарган хонидhоо шэрхи hайн түл гарадаг гэжэ мэдэжэ ааб даа,—гэжэ, тэрэ үгээ үргэлжэлүүлнэ. Мүнөө дээрэ газаагаа буулгаhан зеленко болон үбhэ тэжээлтэйбди.

—Би байгша ондо эхэ хонин бүриhөө хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр зүлгэ ногоон дээрэ гаргажа, шэгнүүрын 20—22 килограммда хүргэжэ тушаахаб—тэрэ үгээ дүүргэлэй. Мүн баhа хонин бүриhөө гурбан килограммhaa үлүү нооhо хайшалха уялгатайбди. Үнгэрэгшэ жэлдэ манайхин хонин бүриhөө 3,1 килограмм нооhо хайшалжа, түрүүшүүлэй тоодо оролсоо бэлэйбди, —гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Дамби Дагбаевич Доржиев дунда hургуули дүүргээгүйшье hаа, хонидые үсхэбэрилхэ, харууhалха талаар яhала эрдэмтэй, мэргэжэлтэй болоhон, олон юумэ мэдэхэ хүн гэхэдэ, алдуу болохогүй. Тэрэ 25 жэлдэ хонин ажалда хүдэлжэ ябана.

Мүн лэ өөртөө адли урагшаа hанаатай бэрхэ хонишон Балдан-Доржо Цыремпиловые социалис мүрысөөндэ урижа, эхэ хонин бүриhөө хурьга түлжүүлхын түлөө тэмсэел гэжэ дурадхаад, тэрээнтэй мүрысөөнэй договор баталаа.

Дамби Доржиев тухай нүхэдэйнь hанамжа шагная.

— Хүн болохо багаhаа, хүлэг болохо унаганhaa гэдэгтэл, Хүтэл-Нуурай залуухан Дамби хүбүүн хара багаhаа хойшо ажал хүдэлмэридэ дуратай, халуун, хүйтэнhөө сухарлагүй, урма зоригоор баян, урагшаа hанаатан хүнүүдэй нэгэн юм hэн, —гээд, тэрэнние Анаагай совхозой түрүү хонишодой аха заха Цыдэн-Доржо Жамбалович Чимитов магтадаг.

Дамби Дагбаевич Доржиев дүшөөд лэ hаяхан гараа ябаашье hаа, үни удаан саг соо түрэл нютагтаа хонишоноор ажаллана.

— Олон үгэгүй, ажалша hүбэлгэн хүн хадаа зоной дунда хүндэтэй, совхоз соогоо нэрэтэй солотой хонишон болоожо шадаа, — гэжэ тус совхозой ахамад зоотехник Ринчин Галсанович Галсанов хөөрөө hэн.

Үнэн сэхэ ажалайнгаа түлөө КПСС-эй райком болон райгүйсэдкомой зүгhөө Хүндэлэлэй грамотануудые, үнэтэ бэлэгүүдые нэгэнтэ бэшэ абаhан байха юм.

— Шэн габьята ажалаараа шалгарhан нимэл зуутан — хонишод жэл бүри манай Хоридо олошоржол байг лэ — гээд, совхозой рабочкомой түрүүлэгшэ Валерий Александрович Ильин юрөөгөө hэн.

hанаhандаа хүрэдэг, hарбайhанаа абадаг, туйлаhан амжалтаараа hанал сэдьхэлээ амардаггүй хонишон Дамби Дагбаевич Доржиевай ажал хүдэлмэреэрээ үетэн нүхэдөө, нютагаймнаа хонишодые баярлуулха байhаниинь лабтай. Энээние тэрэнэй үндэр бүтээсэтэ ажалайнь үльгэр жэшээ найдамтайгаар батална бшуу.

Д. Д. Доржиев жиирэйл хонишон. Тиин энэ нүхэрэй ажалай эрмэлзэлые, сэбэр hаруул сэдьхэлыень таагаад, бодото дээрээ бэелүүлжэ байhан ажалыень хараад байхадаа, үнэхөөрөө зуутан хонишодой тоодо оролсохонь лабтай гэжэ этигэгдээ бэлэй.

Багша Ленинэй ёhо заншалнуудые баримталжа, КПСС-эй Центральна Комитет «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тухай партиин XXVI съезд дээрэ харагдаха проектые бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдахадань бидэнэр, минии бүлэнэр, илангаяа мал ажал тухай хэлэгдэhэн мүрнүүдые ехэхэн hонирхожо уншаа hэмди. Юундэб гэхэдэ, мал ажалые хүгжөөлгэ ба ашаг шэмыень дээшэлүүлгэ бидэнэрэй гол шухала зорилго болоно ха юм.

Ингэжэ зоригжоhон залуушье hаа, баян дүй дүршэлтэй, өөрын онол аргатай Дамби Дагбаевич Доржиев хонишоной ута наhатай, удаан жаргалтай ябахыень хүсэе.

Л. РИНЧИНО.

Совет оронодо дотор

АЖАХЫН 60 ЖЭЛ

ИПАТОВО (Ставрополиин хизаар). Ажалай Улаан Тугай орденто «Советское Руно» гэжэ үүлтэртэ хонидой гүрэнэй заводой 60 жэлэйнь ой Шэнэ жэлэй hайндэртэй тудаба. «Ставрополиин үүлтэрэй меринос хонид түс ажахыда бии болгогдоhон түэшэ. Эдэ хонидhоо хайшалагдадаг нарин утаhатай нооhон эгээл моодно бүдүүд болон нэхэмэл зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэгдэдэг байна.

Үүлтэртэ хонидой гүрэнэй заводой мал ажалай олохон шадабаритад гүрэн түрын үндэр шагналнуудта хүртэнхэй. hүүлэй 20 жэл соо эндэхи 11 хонишод болон зоотехнигүүд — селекционернүүдтэ Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгогдонхой. «Советское руно» үүлтэртэ малай томо түб болонхой. Отарануудые шэнэдхэхын ба ашаг шэмыень дээшэлүүлхын тулада 9 мянга хүрэтэр сэбэр үүлтэрэй меринос хонид Казахстан Хара хүрьhэгүй нютагуудта, Поволжи болон Ураалай ажахынуудта жэл бүри эльгээгдэдэг байна.

СТАХАНОВАЙ ХЭРЭГЫЕ ҮРГЭЛЖЭЛҮҮЛЭГШЭД

ДОНЕЦК. Алексей Стахановай нэрые зүүжэ ябадаг участок дээрэ шэнэ табан жэлэй хүдэлмэриин түрүүшын үдэр габшагай ажалаар тэмдэглэгдэбэ.

Шэнэ үндэр дүнгүүдые туйлаха гээшэ Стахановай орхиhон hайн заншал болоно. Түрүүшын табан жэлэй үедэ «Центрально-Ирмино» гэhэн энэ шахта дээрэ суута забойщик хүдэлhэн байгаа. Тус шахта КПСС-эй XXII съездын нэрые мүнөө зүүжэ ябадаг. Тэрэ нүүрhэ малталгаар эрхим үрэ дүн туйлажа, табан жэлнүүдэй габшагайшуулай хүдэлөөнэй эхи табиhан байха юм.

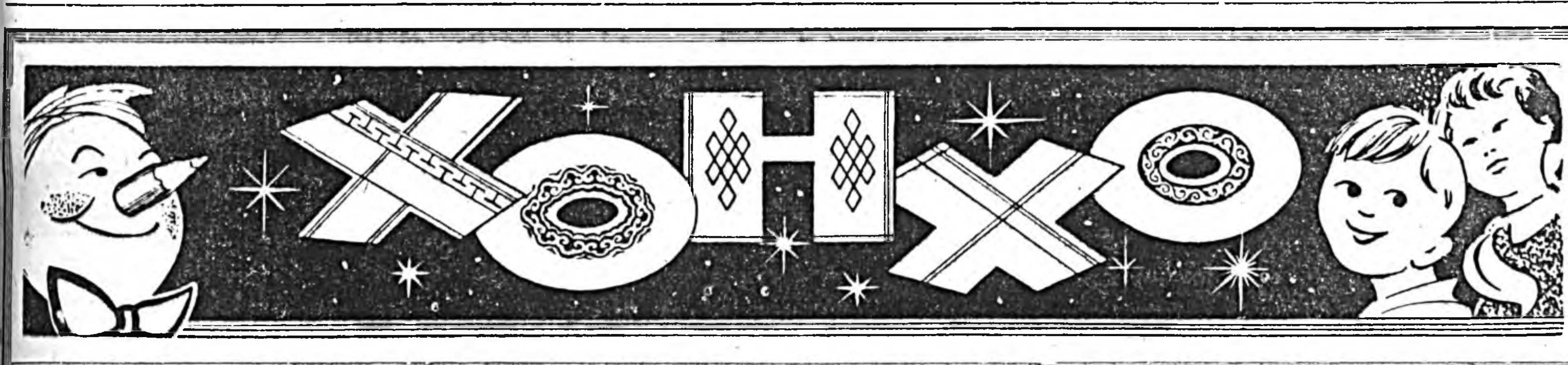
Мүнөө Донбассда сүүдхэдээ мянган тонно нүүрhэ малтадаг шахтёрнуудай 107 бригада тоологдоно. «Миллионернүүдэй» коллективүүд тэдэнэй дундаhaa онсо hуури эзэлдэг. «Красный партизан» шахтаhаа В. Мурзенкын, Фрунзиин нэрэмжэтэ шахтоуправлениhээ Н. Скрыпнигэй, «Трудовская» шахтаhaa А. Полищугай, «Краснолиманская» шахтаhaa В. Игнатьевай хүтэлбэрилдэг бригаданууд жэлдээ нэгэ газарhaa миллион хүрэтэр тонно нүүрhэ малтан абадаг байна.

Алексей Стаханов нүүрhэ малтагшын 14,5 нормо дүүргэhэн гээд мэдээжэ. Харин «миллионернүүд» бригаданууд нүүрhэ малтан абаха даабаряа дунда зэргээр мүн эды шэнээгээр үлүүлhэн байна бшуу. Түрүүшын табан жэлнүүдэй баатарай хэрэгые үргэлжэлүүлэгшэд урдаа шэнэ зорилго табинхай: январиин ба февралиин даабари партиин XXVI съездын нээлгэдэ дүүргэгдэхэ юм.

ШЭНЭ ИНСТИТУТ ПЭЭГДЭБЭ

КИРОВОБАД. (Азербайджанай ССР). Хүнгэн, эдеэ хоолой болон промышленностиин бусад hалбаринуудта, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудта хүдэлхэ мэргэжэлтэдые Азербайджанай технологическа институт бэлдэжэ эхилбэ. Энэ шэнэ, республикын 18-дахи институт хэдэ хэдэн дээдэ hургуулинуудай нютагай филиалнуудай бааза дээрэ эмхидхэгдээ юм. Эндэ 1... гаран мэргэжэлэй инженернүүд-технологуудые бэлдэдэг байха.

Азербайджанай хүдөө ажахын эршэмтэйгээр хүгжэжэ байhан, экономикын заншалта hалбаринуудай улам үргэдэлгэ ба шэнэ hалбаринуудай бии боложо байhан ушарhaa шэнэ институт байгуулха хэрэгтэй болоhон байха юм. Жэшээлбэл, виноград тарижа ургуулха, виноградай архи хэхэ мэргэжэлтэд ехээр хэрэгтэй болоно. Азербайджан ороо нсо виноградай жэмэсээр хангана бшуу. Ерэхэ арбан жэлдэ эндэ жэлдэ 2,5 — 3 миллион тонно виноград хуряадаг байха юм.

ХОНХО № 61

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ:

- *Багша тухай сэдьхэлэй үгэ.*
- **Эдир уран бэлигтэнэй шүлэгүүд, үгүүлэлнүүд.**
- *Арадай аман зохёолой дээжэһээ.*
- **Хонишонойдо айлшалһан һурагшын хөөрөөн.**
- *„Хонходо" бэшэжэ байха уряал.*

МАНАЙ БАГША

БАГША!.. Хэды олон хүнэй намтарые энэ үгэ шэмэглэдэг гээшэб? Хүн бүхэн һургуулида һураһан ха юм. Хэды һайхан, дулаан үгэнүүд багша тухай хэлэгдэнхэйб даа.

Би тэдэнэй нэгэн тухай — өөрынгөө багша, классай хүтэлбэрилэгшэ Валентина Тимофеевна Козлова тухай хөөрэхэеэ һананаб. Валентина Тимофеевна — ород хэлэнэй ба литературын багша.

Анна Васильевна Шестаковада гурбан жэлдэ заалгаад, дүрбэдэхи класста ороходомнай, Валентина Тимофеевна бидэнние даажа абаһан юм.

Мүнөө бидэ юһэдэхи класста һуранабди. Табан жэл соо манай багша ото хажуудамнай ябаа. Багшатаяа танилсажа байһамнай үсэгэлдэр шэнги аад, табан жэл үнгэршөө! Теэд табан жэл оройдоо агшан зуура соо үнгэрөөн мэтэ. Жэл болоод, арбан класс дүүргэжэ, түрэл һургуулитаяа, бэе бэетэеэ, классайнгаа хүтэлбэрилэгшэдтэй хахасахабди гэжэ һанахада, досоо гунигтай болошодог.

Валентина Тимофеевнагай хүтэлбэри доро үнгэрһэн табан жэл соо бидэ олон юумэ мэдэхэ болообди. Классайнгаа пионерскэ байхада, бидэ дүрбэн жэл соо дүрбэ дахин **түрүү зэргын** гэһэн нэрэдэ хүртөөбди.

Багшамнай бидэнние олон юумэндэ һургаа. Хүнүүдтэ һайнаар хандаха, бата бэхеэр нүхэсэхэ, үнэн сэхэ байха — манай классайхидай хуули ёһон болонхой.

Бидэнэй эгээл дуратай урок — литература. Литературын хэшээлдэ аляаһанай ниидэхэнь дуулдахаар байдаг. Сэдьхэлһээ дүлэ бадаруулан, угаа һонирхолтойгоор багшынгаа хөөрэжэ байхада, юрэдөө, хэн шууяха гээшэб? Валентина Тимофеевна хэжэ байһан хэрэгтээ шунанхай, литературада угаа дуратай багша гэжэ гансаханшье хэшээлыень шагнаһан хүн ойлгохол даа. Тэрэ ехэ дураяа багшамнай ондэндөө дамжуулха гэжэ оролдодог юм.

Багшамнай һайн зантай, гэбэшье зохид соонь шангахан эрилтэ табижа шададаг. Хэшээл бүхэндэнь энсэдэн гаража байхагүй. «Табатан» гү, али «хоёртон» гэжэ багша огто илгадаггүй. Ямаршье һурагшые адляар һанадаг юм. Хүн бүхэн шадалаараа оролдон һураха ёһотой гэжэ ойлгуулдаг.

Валентина Тимофеевна имагтал өөрынгөө предмедые һайнаар заахаяа мэдээд ябадаг бэшэ, харин бидэнние ажабайдалда дадхаадаг гээшэ. Алхам бүхэндөө өөрөө һайн һайхан жэшээ харуулжа ябадаг.

Арбан наһатайнууд хүбүүхэдүүд, басагахадууд байхадамнай, классамнай анха түрүүнээ орожо ерээ агша һэн. Тэрэ гэһээр, Валентина Тимофеевна бидэнэй дуратай багша болонхой.

Мүнөө ехэнүүд, үндэрнүүд, өөрын һанал бодолтой болонхойнууд — бидэнэр, юһэдэхи «А» классай хүбүүд, басагад оронойнгоо бүрин эрхэтэ хүнүүд болохоёо бэлэджэ байһан хадаа бидэнние хүмүүжүүлһэн багшадаа баярые хүргэнэбди. Юуб гэхэдэ, Валентина Тимофеевна социалис Эхэ орондоо дурлуулжа һургаа, хүн бэеэ бэелхэдэмнай туһалаа.

Валентина Тимофеевнамнай нёдондо табин наһаяа гүйсөө һэн. Теэд өөрынгөө наһанһаа һураггүй залуугаар харагдадаг лэ. Юундэб гэхэдэ, нюур шарайень энеэбхилэлэй толон шэмэглэдэг. Бүхы наһаараа үхибүүдтэй ажаллаһан хадаа тиимэ гээбы...

Хэшээлэйнгээ һүүлээр бидэ өөһэдынгөө кабинет соо үлэжэ, багшатаяа хөөрэлдэжэ, арсалдаха дуратайбди. Багшаһаа бидэ юушье нюудаггүй зомди. Багшамнайшье бидэнһээ юумэ нюудаггүй.

Классайнгаа бүхы хэрэгые бидэ өөһэдөө хэдэгбди. Анханһаа багшамнай бидэнние тиимээр һургаа.

1980 — 1981 онуудай һуралсалай жэлдэ, Багшын һайндэртэй дашарамдуулагдан, «РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник» гэһэн тэмдэгээр багшамнай шагнагдаа һэн. Бидэ угаа ехээр баярлаабди.

Багша гээшэ нэн түрүүн хүмүүжүүлэгшэ байха ёһотой гэлсэдэг. Валентина Тимофеевна Козловае тиимэ багша-хүмүүжүүлэгшэ гэжэ нэрлэхээр. Хэн нэгэнэй муу юумэндэ ороод байбал, хэзээдэшье буруу тээшээ харахагүй!

Ж. ДАШИЕВ,
Улаан-Үдын 2-дохи һургуулиин 9-дэхи «А» классай һурагша.

Зэдын районой Борьёогой наймаң жэлэй һургуулида 180 һурагшые 12 багша һургадаг. «60 лет Октября» колхозой правленитэй нягта холбоо барисаа байгуулаад, һурагшадаа ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхын тула яһала, горитой хүдэлмэри хэдэг юм.

Энэ ехэ хүдэлмэриһөө эхин классуудай багшанаршье таһардаггүй. Тэдэнэй нэгэн — 3-дахи «А» классай багша Осорова Цырендулма Бальчиновна шэнэ онол аргануудые бэдэрдэг байһаараа илгардаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: багша Ц. Б. Осорова ээлжээтэ хэшээлдээ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ҺАРБАЙҺАНДАА ХҮРЭХЫН ТУЛА

Би намарайнгаа ута амаралта соо Хэжэнгын районой Загаһата нютаг ошоод ерээ һэм. Хүдөө нютаг ошоходоо, малшадай ажабайдалтай дүтэ танилсаха дурамни хүрэһэн юм. Тингэжэ Шалуевтанай бүлындэ хэды хоножо, хүнгэн бэшэ ажалдань туһалалсажа байхадаа, материальна баялиг бии болгодог хүнүүд тухай дуу зохёожо дуулаха дурамни хүрөө һэн.

...Михаил Махасович Шалуев — олон жэлэй туршада механизатораар ажаллаһан хүн. Һамганиинь — Екатерина Хандуевна совхоздоо бухгалтераар хүдэлжэ байгаа. Гэр бүлөөрөө һамаггүй һуудаг һэн.

Теэд совхоздонь хонишод дуталдаба. Бүлөөрөө хонишод болохыень совхозой дирекци Шалуевтанда дурадхаба. Шалуевтан зүбшөөгөө бэлэй.

— Анхан эхилхэдээл, ажалдаа үнэн сэдьхэлһээ хандаха гэлсээ һэмди. Тэрэнэймнай аша үрэ яһала харагдажа байна гээшэ ааб даа, — гэжэ Михаил Махасович хөөрөө һэн. — Ажл хэһэн — ама тоһодохо» гэжэ арад зон хэлсэдэг шуу. Ажалаа **һайнаар лэ** хээ һаа, амашни тоһодогдохо гэжэ би хэлэгшэб...

1978 ондо Шалуевтан районойнгоо чемпион болоо һэн. Тэрэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 105 хурьган абаһан байгаа. Удаадахи жэлнүүдтэнь — 1979, 1980 онуудта ажалша бэрхэ хонишод мүн лэ үндэр амжалта туйлажа, Загаһатын совхозой чемпионууд болоо: 100 эхэ хонин бүриһөө 100 ба 101 хурьгад абаһан, хонин бүриһөө 4 килограмм нооһон хайшалагдаа.

Шалуевайда хэды хоноходоо, хонишонон мэргэжэл хүндэшье, хүндэтэйшье юм байна гэжэ ойлгоо һэм. Үглөөгүүр хара эртэ бодоод лэ, үдэшэ орой болотор ото хүл дээрээ тэдэнэр ябахадаа, сүлөөтэйгөөр һуужа сайлахашье тухагүй байнал.

Имагтал городойншье бэшэ, мүн колхоз, совхозуудай түб һууринда ажаһуудагшье эдиршүүл хонишодон ажалай хэр хүшэр байһые тухайлдаггүй хэбэртэй агша.

Нэгэтэ үдэшэ Екатерина Хандуевнас баалажа, ажал тухайдань хөөрүүлхэдээ, бэрхэтэйхэн үзэгдэлые нюдэндөө хараһан шэнги болооб.

...Февраль һарын һалхи-тайхан һүни. Газаашаа булта тайһан хүнэй нюур руу саһа бордоһоор шэдэлнэ. Теэд һанаа амархан гэртээ унтажа хэбтэхын аргагүй: хашаа соо һүниндөө хурьгалхаяа байһан хонид олон.

Хонидой түрэлгэ — хонишодые эгээл сүлөөгүй болгодог хаһа. Хэды һүни унтагдангүй хоногдооб, нюдэншни анилдахаяа һанаха.

Нарай хурьган эхэеэ оложо, хүхэжэ шадахагүй байхаяа ядахагүй. Эхыень хүхүүлжэ һургаха хэрэгтэй. Эхир хурьгадай гарашоо һаа, нэгыень угжада һургаха болохош.

Заримдаа сүүдхэ соо 30—40 хурьган абтаха. Халта удаараа һааш, хурьган зууража үхэшэхэл. Үгышье һаа, һалхи абажа, үбшэн, үлбэр амитан болоод, ногоон дээрэ гаража шадангүй хосорхо.

Хонидой түрэлгэ гурбан һара соо ингэжэ үргэлжэлдэг. Гурбан һара соо дутуу нойртон ябаха болонош.

Зүгөөр һайн харууһанай ашаар хурьгад олоор абтабал, Михаил Махасовичай хэлэгшээр, «аман тоһодогдохо» юм ааб даа.

Гэбэшье нажартаашье үдын наран болотор унтаха арга олдохогүй. Үглөөнэй 5 сагта хонид бэлшээридэ гаргагдаха зэргэтэй. Үглөөнэй пэрюунээр, 9—10 саг болотор шүүдэртэй ногоондо һайса эдеэлжэ үрдидэг байбал, үбэлэй хүйтэнһөө абархаар «өөхэн гадартай» боложо үрдихэ.

Шалуевтан түхэрсэн жэл соо холын заамхада ажаһуудаг. Түб һууринайнгаа ехэ гэртэ төөдэйнь багашуултаяа һуудаг.

Шалуевтан зургаан үхибүүтэй. Һургуулида һурадаг ехэ үхибүүдынь — Света, Серёжа, Оюуна хэшээлһээ сүлөөтэй үедөө ерэжэ, эхэ, эсэгэдээ хамналсадаг.

1980 — 1981 онуудай үбэлжэлгые һайн үнгэргөөд, 100 хонин бүриһөө 115 хурьга абаха, хонин бүхэнһөө 4,5 килограмм нооһо хайшалха гэһэн социалис уялга абаһан Шалуевтан мүнөө унаһан малгайгаа абаха тухагүйгөөр ажаллажа эхилээ.

Һанаһанаа абажа, һарбайһандаа хүрэхыснь тэдэнэртэ би хүсэнэб.

Дарима САНЖИЕВА,
Улаан-Үдын 25-дахи һургуулиин 10-дахи классай һурагша.

Үбэлэй амаралтын үедэ...

П. Бурмакинай фотоэтюд.

ДЭРЭЭНЭЙ АЯЛГАНУУД

ЯБАГАН ДУУНУУД

Саһанай жэгдэрүү харгыда
Сайбарынь туршая
морндойнгоо,
Сасуу сайхан
нүхэдэйнгөө
Санааеынь туршая
үгөөрөө.
Уһанай жэгдэрүү харгыда
Улаанай туршая
һанбарынь.
Үетэн сайхан
нүхэдэйнгөө
Ухаагынь туршая
үгөөрөө.

* * *

Хүхэл ногоон ургажа,
Хүнтэйн губине
хүхэрүүлээ.
Хүбүүд, басагад үдэжэ,
Хүгшэнхэн манаа
хүхирүүлээ.
Алтан ногоон ургажа
Аллын губине хүхэрүүлээ.
Ашанууд, гушанууд
үдэжэ,
Абганууд манаа
хүхирүүлээ.

* * *

Табар жороо бэшэ
байтарнь,
Табгайень яахадань
хайшалбаш?
Танилсаа намтай бэшэ
аад лэ,
Тагшаяа яахадаа
ёборбош?
Хатар жороо бэшэ
байтарнь,
Хүлыень яахадаа
хайшалбаш?
Ханилаа намтай бэшэ
аад лэ,
Хүнэгөө яахадаа
ёборбош?

* * *

Хорин дэшнэг талхандаа
Хургаяа холоһон бэемни.
Хорин табан наһандаа
Комсомол болоһон
бэемни.
Арбан дэшнэг талхандаа
Альгаяа холоһон бэемни.
Арбан табан наһандаа
Артист болоһон бэемни.

БАСАГАНАЙ ДУУН

Үлгытэй бишыхан
байхадамни,
Өөрымни гэжэ үргөөл
даа.
Үндэр ехэ болоходомни,
Үхэрөөр юундэ худалдаһам
даа?
Мансытай бишыхан
байхадамни,
Манай гэжэ
үргөөл даа.
Мандагар ехэ болоходомни,
Малаар юундэ
худалдаһам даа?

* * *

Наадан-наадан
гэхэдэмнай,
Нахилзаһан бэемнай.
Нааданай малгаар
гэхэдэ,
Уярһан бэемнай.
Түрэ-түрэ гэхэдэ,
Түхеэрһэн бэемнай.
Түрын малгаар гэхэдэ,
Уярһан бэемнай.

* * *

Дэрээн-Дэрээн нютагай
Дэнхэн холонь
гайхалтай.
Дэгэл малгай хоёроймни
Дэнхэн хүндэнь
гайхалтай.

Хурамхаанай районой Дэрээнэй дунда һургуулиин литературна нэгэдэлэй гэшүүдэй суглуулбариһаа.

АЖАБАЙДАЛ

...Ажабайдал! Яагаа
һайхамши!
Эдирхэн арбан зургаан
наһандаа, элдин тала
нугаараа үнгын сэсэгүүдые
суглуулан, ереэхэн
далитай эрээхэй намнан,

эжынгээ энгэртэ эрхэлэн
энеэн ябахадаа,
ажабайдалые зүрхэнһөө
дуулан,
дуулан, Баргажанай
басаган — би дуун соогоо
дууданаб.

...Ажабайдал! Яагаа
һайхамши?
Алтан тала дээгүүршни
Аадар бороо соогууршье
Аһан шадалаараа гүйпэйб.
...Ажабайдал! Би шамда
дуратайб.

Альган дээрэм шубуухай
һууна гээд
Зүүдэн соогоо харадагби:
Алиш зүгэй һониниие
Амраг зангаар зугаалдаг.
...Ажабайдал!

Эхэ буряад Баргажанайм
Элдин тала нугаар,
Сохилон байгаа зүрхэнэйм
Сохидог түргэн һудаһаар
Аргагүйгөөр мэдэрдэнэш.

...Ажабайдал, үүлэгүй
сэлмэг тэнгэри мэтэ,
Арюун тунгалаг байгыш
даа.

Эжымни сэдьхэлдэл,
уужам хододоо
Энхэргэн дулааханаар
элшэтыш даа замдам...

Сарра ПОТХОЕВА,
Баргажанай районой Баян-Голой дунда һургуулиин 10-дахи классай һурагша.

БИШЫХАН ҮГҮҮЛЭЛНҮҮД

АНГУУШАД

Үүр сайжа, үлэ мэдэг сагаан боложо захалба. Модоной мүшэрһөө саһан бутаран унана. Бүхы амитад нойрһоо пэрноэ хэбэртэй. Тоншуулай хаа-яа тон-тон тоншохонь дуулдана.

Ангуушад нэн түрүүн үдхэн шара сайгаа шанажа уубад. Бууга аршажа бэлдээд, хэн хаана, хаагуур ябахаб гэжэ зүбшэн хөөрэлдэнэ.

Тэдэнэр мүр харан, улам саашаа түргөөр ябабад. Хоёрынь нуугада һууба. Бэшэнииинь үргөөлгэндэ ошобо.

Гэнтэ хаанаһаашьеб хүдэри харайн гараад, хадын эгсэ үндэр өөдэ гүйжэрхибэ. Ангуушадай нэгэн бууга шагаажа буудажархиба. Хүдэри нэгэ хэды һүрөөд, харгана бүртэгэнэ уруу хүнтэршэбэ. Одоол гэмгүй олзо олообди гэжэ ангуушадай тамхилжа һуутар, мүнөөхи хүдэринь хүл дээрээ бодожо, дэб-дэб дэбхэрээд, гүйжэ үгы болошобо.

Ангуушад урмаа хухаржа:

— Ниихэдээ амаргүй мэргэнүүд байна гүбди, — гэлдэн, өөһэдыгөө наадалаад, гэртээ бусаа һэн.

ҺАРАТА ҺҮНИ

Һүнинүүд... Һарата һүнинүүд. Нэгэтэ Саян бидэ хоёр үдхэн мүшэртэй модон доро һуубабди. Һара үшөө гараадүй. Олон түмэн одо мүшэд дээрэмнай ялалзана.

Минии эхэ эсэгэ хоёр аянда ябаһаар һара хахад болобо. Тиимэһээ үглөө мүнөө бусаха болоо ёһотой гэжэ таамаглажа байнаб.

Саян бидэ хоёр аяар холо Магадан ошоһон тухайгаа ярилдадаг зандаа һэмди.

Удангүй хүйтэн һэбшээн улам шангадаба. Тиихэдэнь дэгэлгүй һууһан бидэ хоёрто тон хүйтэн шэнги болошобо.

Гэр тээшээ ябабабди. Мүнөө минии нүхэр Саян урда урдынхиһаа ондоо, үгэ хүүргүй. Минии нүхэртэй юуншье болоһые тэрэнэй шэг шарайгаар тухайлхын аргагүй һэн. Үгэ дуугүй, гэр гэртээ тараа һэмди.

АЯНШАЛГА

Алтан намарай нэгэ намдуу дулаахан үдэр классаймнай һурагшад Зинаида Дамдиновнагай хүтэлбэри доро нэгэ үдэрэй аяншалгада гараба. Таряа хуряалга түлэг дундаа: олон комбайн, далай дээгүүр тамарһан пароходуудтал, урагшаа шуумайна.

Совхозой мал Боржониин талада атарлан бэлшэнэ.

Бидэнэр үдэрэй хахадта Хурмас уулын хормойдо хүрэжэ, амархаяа зогсобобди. Амарһанайнгаа һүүлээр багшынгаа даабаряар элдэб үнгын шулуу, ургамалнуудые суглуулбабди.

Дулаан тон һонин, олон шулуунуудые суглуулба. Дарижаб үнэгэнэй хүбүүдые хараба...

Ехэл һониноор үдэрөө үнгэргөө һэмди.

Ю. БАТУЕВ,
Захааминай районой Шара-Азаргын дунда һургуулиин 6-дахи классай һурагша.

ШАРА-АЗАРГЫН ТААБАРИНУУД

Шар-шар хатаргаад
Шандаган малгай
гэзжэрхибэб.
(Мориной тонтогоол).

Шуур-шуур ябадалтай,
Шулдан хүхэ моритой.
(Зүүн, хурабша).

Хара ямаан хада
һабардаба.
(Үһэ һамнаха).

Мүльһэн дээрэ
Мүнгөө тооложо ядабаб.
(Одо мүшэд).

Хойноһоонь харахада
номгон,
Урдаһаань барихада
дошхон.
(Гал).

Улаагшан харагшан хоёр
долёолдобо.
(Гал тогоон хоёр)

Арын модоной
Арбан табаниинь дээшээ,
Арбан табаниинь доошоо.
(Шүдэн).

Абын морид барандаа
зээрдэ.
(Торхируу).

Хара хүбүү
Хаяжа шадабагүйб.
(Хүнэй һүүдэр).

Гохигор һамган
Горхоодо хайраба.
(Тогоо нэрэхэ).

Долоон зуугаад адуунай
Дошхон гээшэнь аргагүй.
Дондог Миндаг хоёрой
Ургаша гээшэнь аргагүй.
(Загаһа бариха).

Хүндыдэ хүүехэ,
Хүбшэдэ дуулдаха.
(Бууугаар буудаха).

Гэр соо тарган һамган
(Пеэшэн).

Нагаса эжы
Найман нюдэтэй.
(Сонхо).

Тэнгэриин басагад
Түмэр мохи жажалба.
(Хазаар химэлхэ).

Захааминай районой Шара-Азаргын дунда һургуулиин 9-дэхи классай һурагшад суглуулаа.

Республикымнай ниислэл хотын 1-дэхи интернат һургуулида Буряад оронойнай район бүриһөө ерэһэн малшадай, таряашадай үхибүүд һурадаг. Эндэ һурахадаа, үхибүүд алишье талаараа хүгжэлтэ, хүмүүжэл абадаг юм. Ленинскэ ба пионерэй таһалганууд бии. Үшөө нэгэ һонирхолтой зүйл гэхэдэ, таримал сэсэгүүдэй таһалга болоно. Эндэ үхибүүд элдэб сэсэг ургуулаад, тэрэнээ нарин нягтаар харууһалдаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: таримал сэсэгүүдэй таһалга соо.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

БЭШЭГ МАНДАА БЭШЭГТЫ

1979—1980 ОНУУДАЙ һуралсалай жэлдэ эдир бэшэгшэдэй республиканска V слет-олимпиада хабарай ута амаралтын үедэ болоо һэн аа бэ даа. Тэрэ гэһээр олохон һара үнгэршэбэ. Арбадахине дүүргэжэ гараһан эдиршүүл зүс тустаа наһанайнгаа мэргэжэлэй замуудые шэлэжэ, дээдэ һургуулида ороһониинь хамсыгаа шаман, эрдэмэй хяра өөдэ абиржа эхилээ. Харин зариманиинь хүдэлмэришэдэй гү, али малшадай, таряашадай зам шэлээ аабза.

Гэбэшье буряад уран үгэдөө дуратай зандаа ябаха аабза гэжэ найдаха дуран хүрэнэ. Мүнөө бэшэдэг үхибүүдэй дундаһаа хожомоо мэдээжэ уран зохёолшод гү, али журналистнууд ургажа гараха ёһотой гэжэ хүлеэдэг, найдадаг байһамнай ойлгосотой бээзэ.

Эдир бэшэгшэдэй республиканска слёдуудта хабаадажа, һургаал хэшээл абажа гараһан Надежда Шагдурова мүнөө Москвагай Литературна институтта хоёрдохи жэлээ һуража байна.

Мүн лэ эдир бэшэгшэдэй республиканска слёдто хабаадажа, шүлэгүүдээ зүбшэн хэлсүүлжэ, аха нүхэдэй шүүмжэлэл, үреэл үгэ дуулаһан Рахмет Шоймордонов Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ БГПИ-гэй ород болон буряад филологиин отделенидэ һуража байдаг. Татар яһанай Р. Шоймордановта буряад хэлэн хоёрдохи түрэл хэлэниинь болонхой. Тиимэһээ хүбүүн буряад хэлэн дээрэ яһала һайхан уянгата шүлэгүүдые бэшэдэг.

Елена Цыбикжапова — эдир бэшэгшэдэй республиканска слёдто хабаадажа, поэзиин хэшээлэй түрүүшын алхамуудые гараһан басаган. Еленын шүлэгүүд «Буряад үнэн», «Буряадай залуушуул», «Байгал» журналай хуудаһануудта байд гээд лэ толилогдодог, радио болон телевиденеэр эдир поэтессын хонгёо хоолой зэдэлдэг. «Залуу наһанай охин» гэһэн хамтын согсолбори соо шүлэгүүдынь хэблэгдээ.

Мүнөө Елена Цыбикжапова соёл-гэгээрэлэй училищине дүүргэжэ гараа. Шүлэг бэшэлгэдээ улам наринаар, өөртөө эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг болонхой.

Эдэ залуушуул тухай юундэ иимэ дэлгэрэнгыгээр бэшэнэбши гэхэдэ, Буряадай Уран зохёолшодой болон Журналистнуудай холбоонууд, Буряадай АССР-эй Гэгээрэлэй министерство, Багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлдэг институт, ВЛКСМ-эй обком эдир бэшэгшэдые саашадань хүмүүжүүлэн һургаха хэрэгтэ халуун анхарал хандуулдаг. Бэлигтэй үхибүүдэй тодороо һаа, алибаа дэмжэлгэ, туһаламжа үзүүлдэг гэжэ үшөө дахин онсолон һануулая.

Тиимэһээ һуралсалай түсэб болон программынгаа эрилтые бэелүүлхынгээ хажуугаар уран бэлигтэй эдиршүүлдэ онсо анхарал хандуулжа байдаг, литературна нэгэдэлэй гү, али арадай аман үгэ шэнжэлдэг, үгышье һаа, эдир бэшэгшэдэй, хизаар ороноо шэнжэлэгшэдэй, драматическа кружогые хүтэлбэрилдэг багшанар холын хараата ехэ хэрэг бэелүүлнэбди гэжэ ойлгохо ёһотой. Юуб гэхэдэ, һайхан сэдьхэлэйнгээ уряалаар ябуулжа байдаг тэдэнэй хүдэлмэриин ашаар лэ литература болон искусствын ерээдүйн ажал ябуулагшад, мэдээжэ журналистнууд урган гаража магадгүй гэжэ үшөө дахин онсолхо дуран хүрэнэ. Энэмнай мүн лэ ерээдүйн мэргэжэлые зүбөөр шэлүүлхэ үргэн ехэ хүдэлмэриин нэгэ хуби болоно ха юм!

ГЭХЫНГЭЭ ХАЖУУГААР эдир бэшэгшэдэй бэшэмэл зохёолнууд тушаа, тэдэнэй бэлдэһэн альбомууд, планшедүүд тушаа хэды-еды ажаглалта хээд туршая даа.

Үндэһэн хэлэндээ, аман зохёолдо, юрэдөө, уран үгэдэ үхибүүдые дурлуулха талаар туйлай ехэ хүдэлмэри Захааминай районой һургуулинуудта хэгдэжэ байдаг юм байна гэһэн үндэр сэгнэлтэ республиканска слёт-олимпиада дээрэ үгтөө һэн. Гэхэ зуура планшедэй гү, али альбомой нюур талые хэн шэмэглээб (багша гү, али эдир уран зурааша гү?) гэжэ мэдэхын аргагүй байна. Жэшээнь, Шара-Азаргын һургуулиин «Рассказууд» гэжэ планшедэй нюур талын шэмэглэл яһала һайн. Теэд хэн зурааб? Мэдэхын аргагүй.

Үгышье һаа, «Нютагаймнай түрүү һаалишан» гэһэн гоё зураг Утаатын һургуулиин альбом соо байһан аад, ямар гүүртын хэн һаалишан гээшэб гэжэ баһал мэдэхын аргагүй. Тиимэ совхозой, тэрэ гүүртын һаалишан, тэрэнэй тэрэ гээшэ, ажалдаа тиимэ дүн харуулжа (республика соогоо, район соогоо, совхоз гү, али колхоз соогоо) түрүү һуури эзэлээ гээд тобшо тэдыгээр бэшэгдэхэ ёһотой бшуу. Тиимэ баримтагүйгөөр ондоо хүнүүдтэ ойлгогдохогүй.

1981—1982 онуудай һуралсалай жэлдэ ээлжээтэ слёт-олимпиада зарлагдаха. Тиимэһээ эдэ мэтын жэжэ ажаглалтанууд хараада абтаха бээзэ.

Гэхэ зуура, мүнөөдэрэймнай «Хонхын» номерто Улаан-Үдын 25-дахи һургуулиин 10-дахи классай һурагша Дарима Санжиевагай корреспонденци толилогдобо. Амаралтадаа ошонгоо, хүдөөгэй хонишодой урагшатай ажалтай танилсаад, сэдьхэлэйнгээ уряагаар бэшэһэн байна.

Харин таанар, хүдөөгэй эдир бэшэгшэд, ажалай баатарнуудтай зэргэлээд ажаһуунат, заримантнай үдэр бүри шахуу тэдээнтэй уулзаха аргатай байна. Олонтнай багшынгаа даабаряар ажалшад тухай зураглал бэшэдэг. Тиимэһээ класстаа гү, али кружогойнгоо зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсээд, эгээл эрхим зураглалнуудаа газетэдэ эльгээбэлтнай, бидэндэ тон ехэ туһа болохо һэн. Газетэ гээшэ уншагшадайнгаа бэшэгүүдээр «хоолложо, амидаржа» байдаг юм гэжэ таанар мэдэдэг ёһотойт.

Гадна газетэдэ бэшэжэ, шүүмжэлэлдэ орожо, зүбшөөл заабари абажа байхадаа, эдир бэшэгшэд ургадаг юм шуу.

«Хонхотнай» ингээд хүдэлмэриеэ дахин эхилбэ. «Хонходоо» бэшэгүүдые бэшэжэ, эрхим зохёолнуудаа, зурагуудаа, фотозурагуудаа эльгээжэ байгты. Мүнөө 1981 он гараа. Гараад байһан жэлдэ «Хонхо» хуудаһаяа яагаад һонин болгохоб гэһэн һанамжануудаа бэшэгты. «Хонхынгоо» саашанхи түсэбүүдые, хараалхадамнай, таанарай һанамжанууд хараада абтаха юм.

«ХОНХЫН» редколлеги.

АЖАЛАЙМНАЙ ЗАЛУУ ХАЛААН

ХҮДЭЛМЭРИ ХЭЖЭ ХҮДЭРЖЭХЭ

Хүхын дуута зунай һайхан саг ерэжэ, һурагшад ута амаралтадаа гарадаг. Зунайнгаа амаралтын үедэ заал һаа амарха бэшэ, харин түрэл колхоз болон совхозуудтаа туһа хүргэхэ, хүдэлмэри хэжэ хүдэржэхэ гэжэ һургуулиин һурагшад оролдодог гээшэ. Колхоз болон совхозуудта һурагшадай хүргэһэн туһа жэлһээ жэлдэ улам ехэ болоожо байнхай.

Жэшээнь, 1980 оной зун Бэшүүрэй районой һургуулинуудай һурагшад хамта 2027,1 гектар талмай зааһан байна. Нэн түрүүн таряан ажал тухай дурдая. Районой һургуулинуудта хамта 63 га газар даалгагдахай. Энэ газартань 138 гектар хүүшэ, 57 гектар хартаабха, 23 гектар овощ таригдана. Бэшэ талмайһаа зелёно болон малай тэжээл болохо ургамал зэрэг.

Мүнөө жэл үхибүүд 67000 мянган капуста ба хүзэнүү һуулгаһан байна. Мүн 14237 центнер үбһэ тэжээл, 6014 центнер наһанай шэлэбэ, 701 центнер ногооной витамингтай гурил бэлдэһэн байха юм.

Тугалай, хонидой болон гэрэй шубуудай тоо олошоруулха хэрэгтэ һурагшад ехэ туһа хүргэдэг. Хонишод болон малшадай үхибүүд зунайнгаа амаралтын үедэ үргэлжэ хүдөөдэ байдаг гээшэ. Тэдэ аба, эжынэртээ арһагүй ехэ туһа хүргэнэ. Хонин малнэнь адуулалсахаһаа эхилээд, үбһэ тэжээл бэлдэлсэхэ хүрэтэр тэдэ хүдэлнэ.

Июнь һарада һурагшадые һургуулинууда таража, хониной hooho хайшалалта эхилдэг. Үнгэрэгшэ зун Бэшүүрэй районой һургуулинуудай һурагшад хамта хамта 38913 толгой хониной hooho хайшалһан байна. Районой ажахынуудта энэ зунай гориһоһоо түлэ болоониинь дамжагдахай. Мүн 35200 центнер силос, 19000 центнер сенаж үхибүүдэй хүсөөр дарагдаа бшуу.

Гэхэтэй хамта хонидой байрануудые, үхэрэй фермэнүүдые сэбэрлэжэ ажалда һургуулиин һурагшад хабаадаха байна. Мүнөө хэр ажахын хэрэгсэлүүдые сэбэрлэжэ, һурагшад хүдэлмэриин бригада, хорёонууд барягдана. Хорёонуудые шэнэдхэн заһалха хэрэгтэ һурагшад хүргэдэг туһа ниилэн ехэ юм.

Ажалай аша туһа, хүмүүжүүлгын удха, хүдөө ажахын мэргэжэлнүүд тухай hонирхолтой арбаншье хэшээл үнгэрэг, зүгөөр оройдоол нэгэхэн үдэр соо ажаллажа үзэһэнһоо жэшээгүй бага нүлөө үзүүлдэг юм. Тиимэһээ зунай амаралтын үедэ һурагшадые ажалда дадхааха, һурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хобһоо мүнөө үедэ угаа ехэ удха байнхай. Колхоз болон совхозуудай поли, нуга сабшалан дээрэ гү, али фермэдэ, ажалай онол, аргануудта һурахаһаа эхилээд, замдань ушарһан бэрхэшээлнүүдые ажалан гаргаха газараа зааха хүргэдэг.

Районой һургуулинуудай һурагшадай бригаданууд мүнөө үзэлдөө хэжэ хүдэлмэри ехэ. Жэшээнь, нарһанай шэлбэһэ бэлэдхэхэ фермэнүүдтэ малай тэжээл бэлэдхэхэ ба тараажа хэрэгтэ саг үргэлжэ туһалха, түлеэ бэлэдхэхэ, малай байрануудые дулаалха, сагаадаха, һурани тосхонуудаа болоосон тухэлтэй болголсохо, шэбхэ малталгада хабаадаха, фермэнүүдтэ хөөрэгтэй һураг малшадта һурадаг.

Энэ һаа районой бүхы һургуулинуудта «Ургасын һайндэр» болоо. Зундаа бэрхэ хүдэлһэн һурагшад тус һайндэр дээрэ уншэтэ бэлэгээр шагнагдаба.

Манай районой һурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд амжалтатайгаар хүдэлжэ байна. Колхоз болон совхозуудай бригадиднуудай хүсэлэнтэй хамтаран хүдэлдэг.

Охин-Булагай, Бага-Куналейн, Ара-Хэрэтын болон Дээдэ-Мангиртын, Шэбэртын, Еланай дунда һургуулинуудай һурагшадай бригадануудай хүдэлмэри хараа ашагтай. Эдэ бригада аймагай колхоз болон совхозуудта ехэ туһа хүргэбэ.

Нэгээ үбэлэй хүйтэн буухаһа. Мүнөө жэлэй малай үбэлжэлгэ байһан бэлэн байхыень ажахы хүлеэжэ һургуулинуудай һурагшад хүдэлнэ.

Ногооной һургуулинуудай һурагшадай хамтын амжалтатай ажаллалгада районой колхозууд, совхозууд ехэ һайшаал хэлэнэ. Гэбэшье районой гурбан совхоз энэ шухала хэрэгые хойноо татаһаар. Эдэ «Новосретенский», «Сибирь» болон Бодонгуудай совхозууд тухай хэлэгдэнэ. Тиимэһээ тус совхозуудта һурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд бэлдэгдээгүй, эдэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд бэшэ, мүн һургуулиин һурагшадшье мэдэнэ. Тиимэһээ мүнөө үбэлдөө һурагшад ба бригаданууд ямар хүдэлмэри хэхэб гэһэн түсэбүүдые хараалжа, харьяата ажахынуудайнгаа хэхэ зорилгонуудтай сасуулдаг, туһалжа, мүнөө жэлэй хүндэхэн үбэлжэлгые хүнгэдхэлсэхэ аабза гэжэ ехэтэ найдагдана.

Ф. ГНЕУШЕВ,
Бэшүүрэй райгүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһагай инспектор.

ДҮРБЭН НААДАНАЙ ҺҮҮЛЭЭР

Һурагшадай дунда шатараар Зүүн Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зоныи мүрысөөн Улаан-Үдэдэ үргэлжэлжэ байһаар.

Гурбадахи, дүрбэдэхи наадануудта тэмсэлэй охин улам шангадаһан байна. Гурбадахи турта Эрхүүгэй областиин эдир шатаршад Магаданай спортсменүүдтэй уулзахадаа, һубэлгэн бэрхээр наадажа, бүхы арга хургаяа сүм хэрэглэһэн байгаа. Тиигэжэ эдэнэр 7:1 тоотойгоор шүүбэ.

Шэтын областиин суглуулагдамал команда Сахалинай түлөөлэгшэдтэй наадаба. Эндэ шэтынхид мүн лэ бүлюу байжа, 5,5:2,5 тоотойгоор илажа гараа. Красноярскын суглуулагдамал команда Яхадай АССР-эй түлөөлэгшэдые 5:3 тоотойгоор шүүбэ.

Амарай областиин, Приморини хизаарай командануудай уулзалга илангаяа шанга тэмсэлдэ үнгэрөө. Дүрбэн часһаа үлүү саг соо үргэлжэлһэн шанга тэмсэлэй үедэ эдэнэй алинайньшье илажа гараха байһаниинь эли бэшэ һэн. Хойшолуулагдаһан партинуудай наадагдахада, Приморини шатаршад нэгэ очкогоор уридлаба.

Манай республикын шатаршад Тувын командатай наадахадаа, 7,5:0,5 тоотойгоор илажа, урагшаа ехэ алхам хээ. Эндэ манай командын долоониинь шүүһэн байгаа. Хоёрдохи хюлгэ дээрэ наададаг Цыбикжап Туртуев хүндэ хүшэр байдалда оробошье, саашадаа шанга хамгаалалта хээд, тэнсэжэ гараһаниинь һайшаалтай.

Дүрбэдэхи наадаанда Яхадай АССР-эй суглуулагдамал команда Сахалинай һурагшадые 7:1 тоотойгоор илажа, дүн хамта 22 очкотой болоод, түрүү һуури эзэлнэ. — Юрэдөө, түрүүшын наадануудта манай команда ехэ булюугаар шүүжэ гараа. Женя Шарапов, Игорь Центер, Люда Хантаева болон бусад илангаяа һайнаар наадажа, хэдэн очко командадаа асарһан байна. Эдэнэр бултадаа Якутск хотын Пионернүүдэй ордоной дэргэдэхи шатарай кружогто ябадаг юм. Мүрысөөнэй түгэсхэлдэ эгээл дүршэл шадабари ехэтэй, бэрхэ шатаршадтай уулзаха байнабди. — гэжэ Яхадай командын тренер З. К. Егоров хөөрэнэ.

Шэтын эдир шатаршад Магаданай спортсменүүдые 7,5:0,5 тоотойгоор шүүгээ.

Красноярска хизаарай, Амарай областиин шатаршадай мүрысөөн илангаяа шанга тэмсэлдэ үнгэрөө. Гэбэшье наадаанай һүүл багта красноярскынхид хэлта булюу байдалтай болоожо, 4,5:2,5 тоотойгоор шүүжэ ябана. Нэгэ партинь хойшолуулагданхай.

Республикымнай команда Приморини хизаарһаа ерэгшэдтэй уулзаба. Энэ тулалдаан тэнсэлгээр дүүрээ — 4:4. Манай командаһаа Юра Барнаков, Андрюша Николаев, Руслан Эрхитуев гэгшэд илалта туилаба. Цыбикжап Туртуев, Аня Столярова гэгшэд тэнсэһэн байха юм. Мүрысөөнэй эхинһээ хойшо манай республикын командаһаа Руслан Эрхитуев илангаяа һайнаар наадана. Тэрэ гурбан партидаа шүүһэн байна. Юра Барнаков 2,5 очкотой болонхой.

Дүрбэн наадаанай һүүлээр Яхадай команда түрүү һуури эзэлжэ ябана гэжэ дээрэ хэлээ һэмди. Эрхүүгэй эдир шатаршад 21,5 хахад очкотойгоор хоёрдохи һуури эзэлнэ. Шэтын областиин спортсменүүд удаадахи һуурида гараба. Гурбан уулзалгада 18 очкотой болоһон Камчатска областиин түлөөлэгшэд дээгүүр һуурида гараха аргатай.

Үсэгэлдэр табадахи турта Шэтын — Камчатска, Яхадай — Магаданай, Амарай — Сахалинай, Буряадай — Красноярскын, Тувын болон Приморини командануд наадаһан байна.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

УНШАГТЫ, һонирхохол байхат

АЛТАН ГҮ, АЛИ БЭШЭ ГҮ?

Үшөө 1936 ондо Багдадһаа холо бэшэхэнэһээ археологууд 28 сантиметр үндэртэй шабар лонхо олоһон юм. Тэрээн доторнь үшөө нэгэ зэдээр хэгдэһэн амһарта байгаа хаш. Харин тэрэнэйнь досооһоо асфальт таглаадаһатай бүдүүн шабын түмэр гаража ерээ. Иимэрхүү түхэлэй шабар лонхонуудые малталгануудайнгаа үедэ дэлхэйн бусадшье хубинуудта археологууд олоһон байдаг. Аяар хоёр мянга гаран жэлэй саана хэрэглэгдэдэг байһан, газар доро булагдаһан ямар тиимэ нюуса таабаритай, юун лонхонууд гээшэб гэһэн асуудалай гараха хуулита. Үни удаан шэнжэлжэ үзэһэнэйнгөө удаа, эрдэмнай тиихэ үеын алташа, мүнгэшэ дарханууд хэрэглэдэг байһан гальваническа батарей мүн гэһэн һанамжа эрдэмтэд оруулба. Юуб гэхэдэ, үнэтэ металлаа арьбалха зорилгоор тэдэнэр гальваническа аргаар шиин түмэр алтаар хушадаг байгаа бшуу. Бүри һаяхана эрдэмтэд Багдад шадар олдоһон эртэ урдын түхеэрэлгые туршажа үзэбэ. Тиихэдээ лонхо соо улаан архи гү, али уксус хэхэдэнь, 0,5—5,5 миллиампер хүсэтэй ток бии болоод байгаа. Энэ тогые гальваническа ваннатай холбобол, ямар нэгэн зүйлые оройдоол 2 часай туршада алтаар хушаха арга олдохо байна бшуу.

Хэрбээ эртэ урдын дархашуулай иимэ арга үргэнөөр хэрэглэдэг байгаа һаа, имагтал алталмал түмэрые алтан гээд наймаалжа эхилхэ аюул бии болоно ха юм. Тиимэһээл мүнөө музейнүүдтэ табяатай бүхы алтан зүйлнүүдэй үнэхөөрөө алтан, бэшэнь һэжэгтэ орохо, асуудалтай болошохо бэшэ гээшэ гү?

УНААГАЙ НОХОЙНУУДАЙ УТЫН УРИЛДААН

Аляскын эгээл түб багта Идитарод гэжэ бишыхан һуурин бии юм. Тэрэнэйл нэрээр унаагай нохойнудай угаа холын угаа утын урилдаан нэрлэгдэнхэй. Аляскын зүүн урда хубида оршодог Анкоридж хотоһоо урилдаанда хабаадаһан унаанууд гараад, хүшэр хүндэ, хүйтэн һалхита зам дабажа, аяар Ном хотодо хүрэжэ ерэдэг юм. Замайнь ута —1800 километр.

Байгша ондо үнгэрэгдэһэн «Идитародска урилдаанда» 700 шахуу нохойһоо бүридхэгдэһэн 25 унаа хабаадаа. Энэ утын урилдаанда дүй дүршэлтэй һорсошон Рик Свенсонэй жолоодоһон нохойнууд хоёрдохёо илажа, тэрэ 12 мянган долларой шанда дахинаа хүртэхэ золтой байба. 1800 километрэй зайе илагша 15 хоног 9 час 37 минута соо дабаа. Харин эгээл һүүлдэ ерэһэн унаань тэрээнһээ... 14 хоногоор гээгдэшэһэн байба.

ЯВА АРАЛ ДЭЭРЭ ЯАЖА СААД УРГУУЛАГДАНАБ?

Баруун Ява гэжэ арал дээрэхи Серанг округой зонхилогшод саадуудайнгаа талмайе үргэдхэхэ, жэмэстэ мододой тоое олошоруулха зорилгоор ехэ һонирхолтой арга олобо хэбэртэй. Ушар юуб гэхэдэ, тэдэнэй гаргаһан тогтоолой ёһоор, үбгэ, һамган болохо гэжэ шиидэһэн хоёр заабол нэгэ-нэгэ жэмэстэ модо тариха зэргэтэй. Хэрбээ һалаха гэбэл, үшөө табан модо һуулгаха болоно. Хоёрдохёо айл болохо гэжэ зориһон хүн байбал, гурбан жэмэстэ модо һуулгаһан хойноо засагаархидһаа зүбшөөл абаха жэшээтэй юм. Индонези дотороо жэмэсэй үрэ үйлэдбэрилгынгөө хэмжээгээр түрүү һуури эзэлдэг энэ Серанг округ саашадааш тэрэ алдар солоёо алдахагүй гэжэ шиидээ хаш.

АЙБАЛА

Хомхой хоббог дельфинүүд япон загаһашадта нилээд ехэ хохидол ушаруулдаг юм. Сельдь загаһаар баян газарнуудта бии болоходоо, тэдэнэй һүрэгүүдые арбагайдан тараажархидаг. Хороо бусалһан япон загаһашад 150 мянган долларой үнэ сэнтэй пласт-масса айбала түхеэрбэ. Тэрэнь утаашаа 4 метр юм. Газаа түхэлөөрөө дельфинүүдэй дайсан кит загаһа һажаалганхай. Досоонь тодхоһон аппаратура кидэй абяе дууряадаг байна. Иимэ үнэтэй айбала захижа бүтээлгэхэдээ, загаһашад хоёр гол зорилго урдаа табяа гэбэл, нэгэдэхеэр, дельфинүүдэй ушаруулдаг гай хохидолые зайсуулха, хоёрдохёор, дельфинүүдые гам хайрагүй хюдалгые үсөөрүүлхэ.

(«Смена» журналһаа абтаба).

МОНГОЛОЙ УРАН ЗУРААШАД ТООСОНО

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

Монгол оронойалдарта революционно түүхэ, социализм байгуулжа байгаа монгол арадай үдэр бүриин ажал хэрэгүүд, МНР ба СССР хоёрой хоорондохи заншалта хани барисаан, харилсаа холбоон — эдэл гол темэнүүдтэ республикын уран зураашадай, скульпторнуудай шэнэ зохёол бүтээлнүүд зорюулагданхай. Улаан-Баатарта нээгдэһэн выставкые Монгол оронойуран зурагай искусствын мастернуудай табан жэл соо хэһэн хүдэлмэриин тооссон гэжэ нэрлээ һаа, бүришье зүбтэй байха. Эндэ МНР-эй арадай уран зураашад, Гүрэнэй шангай лауреадууд Д. Амгалан, Л. Гаа, бусадай хоёр зуу гаран бүтээлнүүд табигданхай.

Выставкэ харагшадай нюдэндэ мүнөө үеын Монгол оронойажабайдалай али бүхы тала үргэн дэлисэтэйгээр зураглагданхай гэбэл алдуугүй. Айхабтар хурса үнгэ будагуудаараа, өөрсэ шэнжээрээ, национальна маягаараа ниислэлэй выставкын зал соо табигдаһан эдэ зурагууд сисо шалгарна.

Улаан-Баатарай ажалшад скульпторнуудай шэнэ бүтээлнүүдтэй илангаяа һонирхон танилсана. Тэдэнэй анхаралда «Отелло» ба «Гамлет» гэжэ зүжэгүүдтэ бэлдэгдэһэн декорациин эскизүүд мүн лэ дурадхагданхай.

Монгол уран зураашадай СССР худар ябахадаа бүтээһэн зохёолнуудай выставкэ харагшадай анхаралые татаһаниинь гайхалтай бэшэ. Юуб гэхэдэ, аха дүү оронойажалшад коммунизм байгуулагша совет арадай байдалаар, оронойн манай хүгжэлтэ ба дабшалтаар онсо һонирходог шуу.

МНР-эй соёлой ажабайдалда гайхамшагта үйлэ хэрэг болоһон энэ выставкээр ниислэл хотын хүн зоной угаа ехээр һонирхон танилсажа байһые һанамжын дэбтэр соо суглуулагдаһан олон тоото тэмдэг, бэшэгүүд элирхэйлнэ бшуу. «Энэ выставкэ үнэхөөрөөшье соёлой мартагдашагүй һайндэр болоо. Уран зураашаднай арадайнгаа ажабайдал, үйлэ хэрэгүүд тухай үнэншэмэ тодоор, гүн гүнзэгыгөөр домоглоно»,—гэжэ нэгэ хуудаһандань аржытар бэшээтэй байхыень уншанабди.

(ТАСС).

ЯПОН. Өөһэдынгөө социально-экономическа эрхэнүүдые хамгаалха зорилготойгоор энэ гүрэнэй ажалшад эдэбхитэй тэмсэл ябуулна. **Хүдэлмэришэд, алба хаагшад, залуушуулай ба эхэнэрнүүдэй эмхинүүдэй түлөөлэгшэд олон тоото жагсаал ба митингнүүдые үнгэргэнэ. Капиталис ёһоор үйлэдбэрине «нарижуулан һайжаруулга» хэһэнэй ашаар тоогүй олон хүдэлмэришэд ажалгүй үлэнэ. Тэрэниие буруушааха зуураа, ажаһуудалайнгаа өрхэ байдал һайжаруулха тухай эрилтэ тэдэнэр табина.**

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Токиогой ажалшад митинг үнгэргэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ТАСС • АПН • ХИЛЫН СААНАҺАА

АЖАЛША ХҮНЭЙ АША ТУҺАДА

ХЕЛЬСИНКИ. «1981 — 1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тухай КПСС-эй ЦК-гай проект дотор найруулагдаһан программые бэелүүлгэ совет хүнүүдэй ажаһуудалай материальна ба соёлой хэмжээе дээшэлүүлгэдэ ехэ алхам болохо юм гэжэ Финляндиин ниитын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагша Тойво Освик ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ.

Капиталис оронуудһаа тад ондоо юумэниинь юуб гэхэдэ, дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис гүрэн экономико тогтууритай һайнаар хүгжөөлгын дабшасые хэлбэришэгүйгөөр харуулна, хүн зоной бодото ашаг олзые таһалгаряагүй дээшэлүүлнэ гэжэ тэрэ хэлэбэ. Советскэ Союзай хүн бүхэндэ хүртэдэг бодото олзо оршые 16—18 процентээр дээшэлүүлхэ гэжэ программа дотор хараалагдана.

СССР болон бусад оронуудай хоорондохи экономическа холбооехүгжөөхэ шухала байһан тухай хэлэгдэһэн КПСС-эй ЦК-гай проектын бүлэгүүд ажалша хүнүүдэй аша туһа тухай анхарал оролдолгоор нэбтэрэнхэй гэжэ Т. Освик саашадаа хэлэбэ. Иимэ харилсаа холбоогоо хүгжөөхэдөө, Совет гүрэн имагтал оронойнгоо аша туһада хабаатай экономическа зорилгонуудые шиидхэнэ бэшэ, харин эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлхэ, дайнай аюул сараха, арадуудай хоорондохи хани барисаае, үгэеэ ойлголсолгые бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулна.

КПСС-эй болохоёо байгаа съезд совет общеставые хүгжөөлгэдэ, тэрэнэй урда табигдаһан социально-экономическа зорилгонуудые шиидхэлгэдэ шухала шата болохо юм гэжэ Т. Освик түгэсхэлдөө хэлэбэ. Эдэ зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлгэ экономикые хүгжөөхэ арга олгохо байна.

АСУУДАЛНУУД ШИИДХЭГДЭЭГҮЙ

НЬЮ-ЙОРК. США-гай сэрээдүйн президент Р. Рейганэй Мексикын президент Х. Лопес Портильотой уулзалга Мексикын хилэ шадархи Сьюдад-Хуарес хотодо болобо.

Эн-Би-Си гэдэг телекомпаниин мэдээсэһэнэй ёһоор, уулзалгын үедэ иммиграциин, загаһа барилгын, элшэ хүсэнэй политикын асуудалнууд, мүн Түбэй Америкэдэхи байдал зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа. «Гэбэшье эдэ асуудалнуудай нэгэниинььшье шиидхэгдэбэгүй». «Уулзалга һүлдэ тэмдэгэй удха шанартай байгаа» гэжэ Р. Рейганэй советнигүүд мэдүүлбэ. «Хоёр» оронойхоорондохи харилсаа холбооеүрэ түгэс, али алиндань ашатай туһатай болгохын тула хоёр талын холбоо һайжаруулха шухала гэжэ эдэнэр үгээ ойлголсоо» гээд уулзалгын түгэсхэлдэ толилогдоһон хамтын мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Саашадаа үшөө хэдэн уулзалга үнгэргэхые хоёр хүтэлбэрилэгшэ үгээ ойлголсоо гэжэ Р. Рейганэй томилһон национальна аюулгүйе сахиха талаар тэрэнэй туһалагша Р. Алленэй мэдүүлгые «Нью-Йорк таймс» газетэ дурдана.

РОМЕШ ЧАНДРЫН МЭДҮҮЛГЭ

ДЕЛИ. Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет (ВСМ), 130 гаран оронуудһаа тэрэнэй бүридэлдэ ородог национальна эмхинүүд, ядерна дайнай һүжэрэлгын аюулаар һанаагаа зобожо байһан түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэлтэн хани ёһоной албанай хэрэгээр Индидэ ерээд байха үедөө КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй гаргаһан эб найрамдалта үүсхэлнүүдые халуунаар һайшаан дэмжэнэ гэжэ ВСМ-эй президент Ромеш Чандра эндэ үнгэргэһэн пресс-конференци дээрэ мэдүүлбэ.

Совет хүтэлбэрилэгшын дурадхалнуудые бүхы түбинүүдэй олон миллион хүн зон, тэрэ тоодо Индиин океанай ба Персидскэ тохойн оршондохи оронуудай хүнүүд дэмжэһэн байна. Уласхоорондын байдалай улам шахардуу шанга болоожо байха үедэ эдэ шухала дурадхалнуудые дары бэелүүлхэ гээшэ эб найрамдалай, буу зэбсэгүүдые хуряахын, шахардуу байдал һуларуулхын түлөө эб найрамдалда дуратай хүн түрэлтэнэй тэмсэлэй шухала хубинь болохо юм гэжэ Ромеш Чандра тэмдэглэбэ.

ВАРШАВАДА УУЛЗАЛГА БОЛОБО

ВАРШАВА. ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь С. Каня ПОРП-ын ЦК-гай уряалаар ПНР-тэ ерээд байһан КПД-гэй түрүүлэгшэ И. Енсен түрүүтэй Даниин Коммунис партиин делегацитай эндэ уулзаба.

ПАП агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, хөөрэлдөөнүүдэй үедэ уласхоорондын политикын гол шухала асуудалнууд, уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй байдал зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа. Европо түбидэ эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлхэ, шахардуу байдал һуларуулха асуудалнуудта, буу зэбсэгүүдые хуряаха, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгаяа болиулха талаар тодорхой хэмжээнүүдтэ ехэ анхарал хандуулагдаба.

АНДЕРСОНАЙ ҺҮЙДХЭЛТЭ ОНТОХОНУУД

Үнинһөө хойшо ЦРУ-тай нягта холбоо тогтооһон, гол түлэб худал хуурмаг мэдээсэлнүүдые тараадаг американ шэнжэлэгшэ Дж. Андерсонай ээлжээтэ үльгэр онтохон «Вашингтон пост» газетэдэ толилогдобо. Иран тушаа совет политика тухай худал хуурмаг мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараахадаа, Советскэ Союз «гол тушаалнуудые эзэлдэг американецуудтай нюуса холбоо тогтоохо үедөө» СССР болон США-гай хоорондын «нүлөөн доро байлгахаар» Ираниие хубаарилха арга боломжо тухай асуудалые зүбшэн хэлсээ юм ха гэжэ тэрэ батална.

Үнэхөөрөөшье, «ой ухаанда орошогүй юумэн лэ», теэд тэрэ хэдтэ зорюулагданхай гээшэб? Энэ тэрэ бэеэ дааһан гүрэнүүдэй байдалые империалис бүлэгөөрхидэй буруу һүргэхэ гэһэн һэдэлгэнүүдэй СССР-эй хараа шэглэлдэ огто таарадаггүй, совет гадаадын политикын гол ёһонуудта зүрюу харша байһаниинь һайн мэдээжэ. Тиимэһээ «Ираниие хубааха» тухай асуудалые Советскэ Союзай хэнтэйшье зүбшэн хэлсээгүй, зүбшэн хэлсэжэ шадахагүй байһаниинь элитэ ааб даа.

Персидскэ тохойн оронуудта эсэргүү ээрхэг түрнмхэй ябуулгын, зонхилолгын империалис доктринада зүрюугээр манай орон эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай доктрина табина бшуу. Персидскэ тохойн оронуудай аюулгүй байдал хангаха тухай һүүлшын совет дурадхалнууд дотор СССР-эй хараа шэглэл тодорхойгоор найруулагданхай. Тусхайлбал, энэ районой гүрэнүүдэй байгаалиин нөөсэ баялигуудые сахиха талаар бэеэ дааһан эрхыень хүндэлхэ, ямаршье бүлэглэлдэ хабаадахагүй талаар эдэнэй эрхэ уялгые хүндэлхэ, Персидскэ тохойн оршондохи оронуудта эсэргүүгээр хүсэ хэрэглэхэгүй, заналта хэхэгүй, эдэнэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй гэһэн уялгануудые хамтаараа абахын тула үгэеэ ойлголсохые США болон бусад гүрэнүүдтэ СССР дурадхаһан байгаа. Манай хилэнүүдтэ иимэ ойро болоожо байһан үйлэ хэрэгүүдтэ хайша хэрэгээр хандаха ёһогүй Советскэ Союз Иранай, мүн энэ районой бусад гүрэнүүдэй бэеэ дааһан байдалые, газар дайдынь бүрин бүтэн байлгые сахихын түлөө тэмсэнэ.

Энээнтэй дашарамдуулан, Андерсон болон тэрэниие тухирагшадай иимэ гутамшаг муухай худал хуурмаг ябуулга хадаа Иран тушаа Вашингтоной бэелүүлхые һэдэдэг бүдүүлиг хашалта харшалалтын, хардалга гүрдэлгын политикын хубинь болоно гээд сэгнэхэ хэрэгтэй.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Ажахые хүтэлбэрилгын шухала нэгэ хубин» — түрүү бэшэг. «КПСС-эй XXVI съездые угтуулан» — тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Малай үбэлжэлгэ — шанга шалгалта». «Дүй дүршэлдөө түшэглэн» — В. Гармаевай статья. ТАСС-ай шэнэ һонин. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Областной партийна конференциин делегат». «Хүн зоной аша туһын хэрэгтэ» — А. Карташовой статья. «Байгалһаа Амар хүрэтэр» — «Правда» газетэһээ абтаһан статья. «Съездһээ съезд хүрэтэр». «Элүүр энхые хамгаалха албанай хүгжэлтэ тухай» — Л. Мадыевагай статья. «Түрэл орон доторнай» — ТАСС-ай суглуулбари.

Гурбадахи хуудаһанда. «КПСС-эй ЦК-гай проект зүбшэн хэлсэнэбди» — корреспонденциинүүдэй суглуулбари. Театр. «Порги замдаа гараба» — С. Куницынай статья. «Бүмбэрсэг дэлхэйн һонин» — ТАСС-ай корреспондентнүүдэй хилын саанаһаа эльгээһэн тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Шэнэ һонин, үйлэ хэрэгүүд, тоо, баримтанууд». Спортивна мэдээсэлнүүд. «Январь соо ямар фильмүүд харуулагдахаб?» Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Бременские музыканты» — мультфильм. 10.25 — «Валькины паруса» — уран һайханай фильм. 11.35 — Г. Веревкын нэрэмжэтэ гүрэнэй академическа украин арадай габьяата хоорой концерт. 12.20 — Шэнэ һонин. 14.55 — Дамжуулгын программа. 15.00 — Шэнэ һонин. 15.20 — «Человек на земле» — кинопрограмма. 16.25 — Хүгжэм. 17.40 — «80 дней вокруг света» олон серитэй мультфильмын 9-дэхи, 10-дахи серинүүд. (Австрали). 18.25 — «Олон түмэнэй ленинскэ университет». «Хүмүүжүүлгын хэрэгые — комплексно аргаар». Зеленоград городой партийна организациин дүй дүршэл тухай. 19.00 — «Зураг бүхэндэнь — наран!» 19.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

Улаан-Үдэ. 19.30 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 20.00 — «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряадаар).

Москва. 20.20 — «Новая встреча с Индией» — баримтата фильм. Нүхэр Л. И. Брежневэй Инди ошоһон тухай. Авторынь — В. Дунаев. 21.30 — «Время». 22.05 — Фигурна һолжоролгоор СССР-эй чемпионат. Хоёр хоёроороо һолжоролго. Богони программа. 22.35 — «Уран зохёолшо ба мүнөө үе саг». 23.35 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.05 — «Почитай-ка» — үхибүүдтэ телеклуб. 18.30 — Түрүү дүй дүршэл тухай кино-мэдээсэл. 18.50 — «Тамхи таталга гү, али элүүр байлга. Өөһэдөө шэлэгты» гэһэн циклһээ. 19.25 — Соносхолнууд.

Москва. 19.30 — «Холо, ойрын дуунууд».

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«Спортлотонуудай» январиин 3-да үнгэргэгдэһэн 1-дэхи тираж.

«49-һөө 6-ень таааха спортлото»: 4—бокс, 17—конькигаар урилдаан, 18—хүнгэн атлетикэ, 19—санын урилдаан, 22—уһа руу һүрэлгэ, 27—һур харбалга.

«36-һаа 5-ень таааха спортлото»: 3—бобслей, 4—бокс, 15—байдарка ба каноэгээр һэлюурдэлгэ, 27—һур харбалга, 36—авиаспорт.

(ТАСС).

САГАЙ УЛАРИЛ

Республика доторнай сэлмэлгэтэй, бүрхэлгэтэй байха, зарим нютагуудта багаханаар саһан орохо. Баруун-хойноһоо секундын 2—7 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Үдэртөө 15—19, зарим нютагуудта 20—25 градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

Улаан-Үдэдэ бага сага саһан орохо, һулаханаар һалхилха. Үдэртөө 16—18 градус хүйтэн байхаар саамжалагдана.

Январиин 9—10-най үдэр нүүдэтэ сэлмэг, бүрхэжэ байха, зарим нютагуудта багаханаар саһан орохо. Һүнидөө 25—30, үдэртөө 15—20 градус хүйтэн болохоор хүлеэгдэнэ.

Редакторай орлогшо П. Н. НИМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро —2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-02309. Заказ № 5. Индекс 5901.